

TEZER ÖZLÜ KIRAL
Eski Bahçe
Öyküler

AFA YAYINLARI

Eski Bahçe

Tezer zl

ykler

Ada Yayınları

Bu kitap 1978 yılının Mayıs ayında İstanbul’da Hilâl Matbaacılık Koll. Şti.’nde dilizip, birinci hamur kâğıda 1.100 adet basılmıştır.

Bu kitaplardan 100 adedi 1’den 100’e numaralanarak sanatçı ve yayınevinin dostları için satış dışı tutulmuş 1000 adedi ise 101’den 1100’e numaralanmıştır.

Kapak resmi: Albert Dürer

Kapak baskısı: Kaya Basımevi

DÖNÜŞ

Elimin nereye değin uzanabileceğini bilemiyorum. Karşıdaki sayısız pencerelere, önündeki kurumuş ağaca. Belki de gerilmiş ipe değin. Kalabalık. Çıglıklar. Tüm kollar havaya kalkıyordu. O şapkasını çıkardı başından. Gözlerinde yaşlar belirdi gene. Ben belki de her gece aynı yerde oturuyorum. Düşünmemek için. Konuştukları sözler kulaklarıma değin geliyor. Duymuyorum. Gözlerim hep onlarda. Gözleri yaşlıyken bir daha göremeyecekti beni. Oysaki hep karşımda. Hep o. Tahta evimizin ardından bir tepe yükselirdi. İnce bacaklarım oraya tırmanır. Kasabaya bakardım. Sessiz. Soğuk. Tahta evler hep. Suyu kurumuş bir dere yatağı. Derin. Aşınmış. Halkın kirli, siyah yüzleri. Kasabaya giren yolun hemen başında bir mezarlık. Yıkık. Baharda karın altından çiçekler fışkırır. Güneş çıkınca tüm topraktan buharlar yükselir gökyüzüne. Zaman hiç geçmiyor. Hep aynı ince bacaklar. Kafamı yorganın altından çıkaramıyorum. Çıkarırsam düşlerim yok oluyorlar. İnce kemikli bir eli var. Benim elimi bıraktı. Büyük bir yapıya girdi. Orada ölecek birisi var. Öldü belki de. Ben bahçede kaldım. Havuzun kenarında oturdum. Onu bekledim. Gelsin. Elimi tutsun diye. Ufak adımlarla çıktı. Bana yaklaştı.

— Ölmüş mü?

— Hayır.

Öldüğünü anlamıştım. Ben de öldüm. Babam da. Hepimiz. Sonra ufak kasabada dolaştık. İnce bacaklarım açtı. Babamı bekledik. Geldi.

Bir zamanlar babam büyük bir masa yapmıştı. Onun yaptığı tek şey bu büyük masa. Eline bir kitap aldı. Oturdu. — Kalkmayacağım artık — dedi. — Kimıldamayacağım.

Yüzünü göremiyorum. Gövdesi hep karşımda. Yıllardır. Elindekini okuduğuna inanmıyorum. İnandığım hiç bir şey yok. Bu yüksek evin altındaki boşluğa değin uzayan derinlikten başka. Kitabın harfleri silik. Kalabalık kentlerde. İnsanlar akar. Araçların gürültüleri. Trenler. Uzun yollar. Uzaklarda bir gemi olabilir belki. Keh. Keh.

Bir şey söyle.

Bitsin. Her şeyi bitirsin. İşin çok başındayız daha. Bitsin. Tümüyle. Kapıyı, pencereleri, insanlar sarıyorlar. Bir iki adım atabilsem. Hep onun iniltileri. Bir kere sarılmayı denedim ona. Tüm etleri koptu. Yalnız iskelet kaldı kollarımda. Her gece tırmandığımız merdivenler. Tavan arasındaki küçük odada. Burada. Oturduğum masanın kenarında her gün kendime yeni, yeni ölümler hazırlıyorum. Küf kokan bir yapının kapısını güçlükle açabildim. Ağırdı. Omuzlarıma yıkılacak gibiydi. İçeri girer girmez sessizce onların odalarına sokuldum. Soluyorlardı. Yapacak başka bir şey yok. Her gece herkesin soluğunu dinliyorum. Kitap düştü elinden.

— Baba?

Gözleri açık. Solumayacak artık. Hep ona bakacağım ben. Elleri kimıldamıyor. Ağzı aralık. Yatıyorum. Gözlerim tavanda. Karanlık bir yerlerde uçuyorum. Ağaçların arasında o beliriyor. Ona

doğru gitsem tutacağım. Başım dönüyor. Birisi yatırmış beni. Bütün içimi söküyor. Ağırılığımı yitirdim. Uçarken. Artık dönmek istemiyorum. Döneceğimi, ayağa kalkacağımı biliyorum. Biliyorum. Duvarlar uzuyor. Uzuyor. Bir kedi sıçradı cama. İnliyor. Bense ölümleri tatmak istemiyorum. Yorganın altında kalacağım hep. Hep masanın başında oturacağım. Birtakım yüzler geçiriyorum gözümün önünden. Saçlı. Kel. Gözsüz. İnsan yüzleri. Sonra tek, tek eller. Herkesin eli boynunda. Camdan baksam. Belki de herkes boşluğa atıyor kendini.

Neden bağılıyor o?

Yeryüzünde kimse kalmadığı için mi?

Herkes.

Uyumayı denesem erkek organlı kadınlar görüyorum düşümde. Hepsi oralarını tutuyorlar. Boşalırken bağılıyorlar ölürcesine.

Eğleniyorum canım. Gerçekten büyük bir eğlence. Masanın başında otururken ne eğlenceler buluyorum kendi kendime.

Eline ufak bir bavul almış. Gitmek üzere. Kafasını sallıyor. O tüm süresini yollarda yitiriyor. Oturduğu zamanlar yazı yazıyor. Veya hiç bir şey yapmıyor. Neler yazdığını bilmiyorum. Kelimeleri ard arda diziyor. Herhangi bir sözcüğü.

O ihtiyar belirdi bilincimde. Onu bir kere köpeği ile sevişirken görmüştüm. Tahta, yıkık bir evde. İhtiyar inliyor, köpeği sıçrayarak yanında geziniyordu. Sonra ihtiyarın şeyini yalıyordu. Şimdi ise kente gelmişler. İstasyonun içindeki süt satılan yerde ayakta duruyor. Köpeği de ayakkabılarını yalıyor. Parmaklarının ucu ile sütüne ekmek batırıyor. Sonra kendi kendine söylenerek çıkıyor. Kalabalığa karışıyor.

Sabahleyin yola çıkıyordu. Hepimiz güldük. Gitme. Otur karşıda. Hep gözlüğünü çıkar. Gülerken akmış olan yaşları sil. Mırıldanırken. Durmamacasına mırıldanıyorsun. Sözlerin harf oluyor ki-hı-fft-11.

Ellerimi masanın üzerine uzatıyorum. Burnumu, dudaklarımı oynatıyorum. Sokağa çıksam geniş alanlarla karşılaşacağım. Yeni yapılarla. Uğultusu ile toplumun. Birisi bağıracak. Araçların, düdüklerin gürültüleri kulaklarımı. Kulaklarıma. Belki ben bunların tümünü biliyorum.

Masa duruyor. Babam da duruyor. Ben. Masa. Babam. Baba. Ma-Be-Ba.

Kasabayı uzaktan gördüm. Çevresi yeşil ağaçlarla sarılı idi. Bütün gövdem uyuşmaya başladı. Her yanıma yayılıyor bu uyuşukluk. Parmaklarımın ucuna değin. Babam havuzun başındaki tahta evi gösterdi. Kafamı içeri soktum. Karanlık. İçeride bir ihtiyar köpeği ile.

Bu evde doğdum ben.

Ayağa kalksam, yere düşeceğim. Hiç bir yanımda tutmayacak. Çocuklar oynuyor. Sesleri bana değin geliyor.

Göl kıyısına koşuyorum uyanır uyanmaz. Güneş her yanıma kavuruyor. Gölün kenarında yüksek dağlar olmalı. Soğuk sulara yüzüyorum. Akşam üzerleri yokuşun kenarındaki bahçede oturuyorum. O gelirse, ona hep aynı sözleri söylüyorum. Hava kararmadan önce yağmur yağıyor. Sonra onunla yatıyorum, ince, beyaz gövdesi var. Sabahları yapacak hiç bir şey yok. Göl kıyısına inmekten başka.

Balkondan kafamı uzattığımda, onu yere yatmış ağırlarken gördüm. Karşı evde bir kadın şarkı söylüyordu.

Sayı sayıyorum. Hiç olmuyor. Sonu gelmiyor. Ellerimi de oynatamıyorum. Belki bir gün kalkacağım. Kucağıma alacağım babamı. Tarlalar üzerinde yürüyebileceğiz. Ve sonra kendimi onunla birlikte gömeceğim.

(1964)

ESKİ BAHÇE

Korkum ninemin kaybolması ile başladı. Ninem, babam, ben bahçede saklambaç oynuyorduk. Ben ebe oldum.

Saklanın hadi, dedim.

Babam büyük adımlarla koştu. Ninem ise ufacık adımlarını atarken:

Daha saklanamadım diye bağıırıyordu.

Uzun süre duvara yaslı kaldım. Gözlerim kapalı. Arkamı dönüp onları hiç aramasa mıydım acaba? Kalsalardı saklandıkları yerlerde. Belirsiz süreler.

Bu tahta eve, bu doğduğum yere, bu ihtiyarların yanına ne diye gelmişim? Nerede başlıyor? Bilmiyorum. Çocukluğumda mı? Yaşlılığımda mı? Kapı çalındı. Beklemiyordum onu. Karşılıklı oturduk.

Ellerin titriyor.

Yaşlılıktan.

Burada bulacağımı bilmiyordum seni.

Uzun süredir gitmek istiyordum buralardan.

Nereye?

Herhangi bir yere. Burada hiç kıpırdamadan ölmek için.

Gel otur yanıma. Sevişelim seninle.

Başlayamam.

Neden?

Korku veriyor bana. Hep düşünceler. Bir gün boşalırken ölmek istiyorum. Ya da onu öldürmek.

Yalnız düşlerim. Ona uzanırken. Uyanırken, kendimi yatakta bir başıma boşalırken bulurken. Korkarken. Karanlıktan. Bir başıma oluşumdan. Uyumaktan. Uyanmaktan. Çocukluğumdan. Yaşlılığımın. Ufalmış, buruşmuş küçücük bedenim de, böyle bağıırarak boşalacak mı bir başına? İşte gene uyumam için hiç bir neden yok. Uyanmam için de. Bunları ben mi düşünüyorum? Yoksa söylüyor muyum? Oysa bambaşka bir yerdeyim. Sana sarılıp yatarsam, çocukluğumdayım. Taş sofaya dizilip yemek yiyoruz. Bazan çok sıcak oluyor hava. O zaman soğuk sularla taşları ıslatıyoruz. Yemekte her gün bir tatsızlık var. Çevremde, çocukluğumun geçtiği kentlerde, insanlarda bir tatsızlık, bir anlamsızlık var. Bunu biliyor muyum? Hayır. Anlatılmaz bir duygu. Çocuksu bir duygululuk. Seziyorum. Çorbamı içiyorum. Çişim gelince ninem beni bahçeye götürüyor. Çünkü yalnız başıma gitmekten korkuyorum.

Şimdi başka bir kentteyim. Bir başıma bir odadayım. Şimdi seninle konuşurken, duyduğum sesler tam bana gelirken, kaybolup gidiyor. Tutamıyorum onları. Ağzımdan çıkan sözler de birdenbire

uzaklaşıyorlar.

Ve ben demek istediğimi diyemiyorum. Elim benim değil artık.

Daha birçok geceler.

Hayır. Hiç bir gece.

Yatıyoruz. O istemiyor. Ben de. Kimin kimi öldürdüğünü bilemiyorum. Ortada bir ölü var. Ya o. Ya ben.

Sabah erken vapurdan denize bakıyoruz. Bütün gece yoldaydık. Serin bir sabah, öğleye doğru çok sıcak olacak. Çekilmez bir sıcak. Yorgunum. Ama bu kentte kalmak beni daha çok yoracak. Yıllardır yordu. Kaç kez buralara bir daha dönmemek için uzaklara gittim (belki de hiç gitmedim). Hiç bir şey değişmedi. Ama işte bu gün eski evimizi aramaya nereden başlayacağımı bilemiyorum. Onu bulunca her şey çocukluğuma dönüyor. Merdivenlerdeyim. Yokuşlardayım. Evi bulmasam daha iyi. Ama beni oraya gitmeye zorlayan hiç bir şey yok ki. Hiç bir şey. Aynı halıların serili olduğu odalar. Aynı kalın bacaklı masa. Bütün bunlardan kaçarken ne kadar sevinçliydim. Bildiğim, tanıdığım her şeyden uzak olacaktım. Sabah istasyonun karşısındaki kahvede çay içtik. Ortalık daha pek aydınlanmamıştı. Onunla dün gece sokaklarda kavga etmişim. Beni yanına çağırdığı için. Ondan da kaçıyordum. Ama gene de yanına gelmişim çağırınca. O gün trende çok sıkıldım. Dışarıda kapkara bir hava vardı. Kenti tanıyamıyorum. Her şey öylesine eski ki. Sonra bahçeyi gördüm. Bahçeyi değil, babamı tanıdım. Top oynuyordu bir başına. Topu bir ağaca atıyor, tutuyor, atıyor, gene tutuyordu. Sonra elinde topla ağaçların aralarında koşarak dönüyordu. Bir ara yere yattı. Bahçeye girdim. Babamın yanına gittim. Uyuyordu. Eski tahta ev. Kocaman bir holü var. Öylesine büyük ki. Eskiden bir ninem daha vardı. Ben okuldan döndüğümde onu hep büyük holün camının önünde oturur bulurdum.

Şu karşı mezarlığı görüyor musun? derdi bana. Bütün gün oraya bakardı. Şimdi ben de o ninem kadar yaşlıyım, incecik bir kadındı. Öldüğünde benim o zamanki çocuk cıızlığımdan daha da cıızdı. Ama öteki ninem hiç ölmemişti. Şimdi bu büyük evin herhangi bir köşesinde uyukluyordu.

Sokak satıcıları bağırlıyorlar. Pencereye yaklaşıyorum. Kapıyı açıp, balkona çıkıyorum. Hemen karşıda bir ev daha var. Bir adam da cama çıkıyor. Üst kısmı çıplak. Esniyor. Sonra gene içeri giriyor. Dar sokak. Aşağıya doğru merdivenler iniyor. Başımı çeviriyorum. Taa ötede deniz var. Hayır. Tanımıyorum ben burayı. İlk gelişim bu. Bütün gün hiç bir şey olmayacak. Yalnız sokak satıcıları bağıracaklar. Bir odada uyumaya çalışıyorum. O geliyor. Uyandırıyor beni. Üstelik bana çok sıkıldığını söylüyor.

Bırak beni artık. Bu camdan cırılçıplak aşağıya atlayacağım. Sana karşı değil bu. Çocukluğuma karşı. Bu kente, bu eve, bu halılara, bu değişmeyen her şeye, bu ölmeyen herkese karşı. Yaşlı halimle ne değin mutlu olacağım, genç bedenim ölü olarak bu dar sokakta yatarsa. Yarın ne olacak sanki? Sokak satıcıları bağırıacaklar. Ve bu sesleri kulağımdan uzaklaştırmaya çalışacağım. Bir uğultu olacak sokağın tüm gürültüsü. Uyumaya çalışacağım.

Sabahleyin buldum ninemi. Babamla sarılmış yerde uyuyorlardı, ikisi de horluyordu. Ninem birden doğruldu. Ufacık gözleriyle bana bakıyordu. Görüyor muydu beni?

Hadi kalkın, bahçeye çıkıp oynayalım.

İkisi de kalktılar hemen.

Düşümde onun kadınlık organının içinde bir de erkeklik organı olduğunu gördüm. Uyanır uyanmaz seviştik. Ortada iki ölü vardı. Hem o. Hem ben.

O sabah saklambaç oynarken babamı da, ninemi de aradım. Babam çimenlerin üzerinde uyuyakalmıştı. Eli şeyindeydi. Ninemi bulamadım. O sabahtan beri kayıp. Saklambaç oynayalım derken, kaybolup gitti. Babam onun uzun yıllardan beri bahçeden dışarı çıkmadığını, yolları hiç bilmediğini, tanımadığını söyledi. Babamla el ele verip her yeri aradık. Ben istemedim bu kadarını ama, babam tutturdu. Üstelik ağlamaya da başlamaz mı?

Sus, istemem diye bağırdım.

Susturamadım. Tahta eve koşup topunu getirdim. Hemen sıçrayıp ayağa kalktı. Aynı dünkü gibi topu ağaçlardan birine atıyor, tutuyor, atıyor, tutuyor, gene atıyor, gene tutuyor, ge.....

(1965)

KAR

Esin'e

Akşam çok uzun süreden sonra gelmişti. Aynı akşamın gecesi çok derin, karanlık, olağanüstü karanlık oldu. Bir ara ağaçlar altında yürüdüğümüzü hatırlıyorum. Sonra suya atladılar yanımdakiler. Belki ben bunun için döndüm eve. Bilmiyorum. Hatırlamıyorum. Evde her gün üzerinde oturduğum bir koltuk var. Camdan düzensiz bir duvar, bir ayva ağacı, toprak birikintileri ve kurumuş otlara bakıyorum. Gece bile olsa görür gibiyim onları. Çünkü bu evi ve bahçesini çok iyi tanıyorum.

İçleri girdiğimde kapkaranlık her yan. Gözlerim alışsın diye sokak kapısına dayanıp bekliyorum. Alışmıyor gözlerim. Hiç bir şeyi seçmek imkânsız. Her şey imkânsız. Ellerimle eşyaları bulmaya çalışıyorum.

Yok hiç bir şey.

Birden salonda bir mum parlıyor. Ve hiç bir aydınlık vermiyor bu mum. Salona doğru bir adım atıyorum. Ve kafamı çevirdiğim her yanda ışık vermeyen, parlak mumların ufak alevlerini görüyorum. Yer birden sallanmaya başlıyor. Mumlar, ev ben ben sallanarak dönüyoruz. Bu sallantı arasında birden bir fare beliriyor. Ben çok korkarım farelerden. Çocukluğumdan beri. (Birden bu geliyor aklıma.) Fare kafasını bana kaldırmış hareketsiz sıçramakta.

Kafasının iki yanında siyah gözleri var. (Birden bunun eskiden, çocukluğumda görmüş olduğum farelerden çok başka olduğu geçiyor aklımdan.) Bu grilikte, kafasından büyük gözlü fare görmemiştim hiç. Ve ben bunu düşünürken gözümü oynattığım her yer farelerle doluyor. Sayısız yanan karanlık mumlar ve her yanda sayısız siyah gözlü gri fareler. Ve ben bunların arasında sallanarak dönmekteyim. Çok korkuyorum. Arkamda bir kapı olduğunu hatırlıyorum. Hemen geri dönüyorum. Açıp kapıyı sokağa çıkacağım. Tam o anda kapının ortasında durmakta olan, görülmemiş irilikte, benim başım kadar büyüklükte kara gözlü bir fare, göğsüme sıçramaz mı? Üstelik pençelerini geçiriyor göğsüme ve ben onu çözmeye çalıştıkça, o daha derin gömülüyor içime.

Bağırıyordum. İki elim de göğsümdeydi. Sanki bir şey söküp atmak istiyordum göğsümden. Gün yeni yeni doğmaktaydı. Yeniden uyumaktan korktum. Taşradaki evimiz bir yokuşun üzerindeydi. Alabildiğine büyük bir holün her dört köşesinde gene çok büyük odalar vardı. Biz kış aylarında bu odalardan birine çekilirdik. Ancak orası ısınırdı. Ama uykum gelince, annem beni, kışın içinde yaşadığımız bu odanın tam karşısındaki odaya gönderirdi. Sıcak ve havasız odadan çıkınca, soğuk, korkutucu, karanlık bir büyüklükte gelirdi hol bana.

Karşı odaya girer girmez, yatağın altına bakar, sonra içine girer, yorganı başıma çekip gömülürdüm.

İşte o zaman korkmaya, terlemeye başlardım. Düşündüğümü hatırlamıyorum. Oysa o büyük evin içinde herbirimizin uykularının ne büyük bir yalnızlıkta geçtiğini biliyorum. Ninem ölüm döşeğinde uzun süre yattı. Yatağı benimkinin tam karşısındaydı. Ben büyüyordum. O ölüyordu.

O zamanlar, yataınca, onun ne zaman öleceğini düşünürdüm. Doğrusu istiyordum ölmesini. Ölmesi gerekiyordu. Eriyordu çünkü bedeni. Ufalmıştı. Derileri kemiklerinden sarkıyordu. Sabahları uyanır uyanmaz onun koynuna girerdim. Sanırım bu, onun ölüm hastalığından daha evveldi. Çoktan uyanmış ve yuvarlak gözlüklerini takmış bulurdum onu. Gözlüklerin altından iki yanağa yaşlar sızardı.

Ağlıyor musun? derdim.

Hayır, gözlerim sulanıyor, derdi.

Ama onlar gözyaşlarına çok alışmış da, ondan, derdim. Bu büyük evde, sabah insanın uyanır uyanmaz karşılaştığı bunaltının insanı ağlatabileceğini düşünmüştüm. Ve gece yatmadan önceki korku.

Bir gün holün karanlık bir girintisinde olan mutfığa girdiğimde, (daha kapıdayden) ninemi karnını açmış, karnına bir bıçak dayamış, —beklerken— gördüm. Ben de kapı eşiğinde bekledim bir süre. O ise hareketsiz durmaktaydı. Eli bile titremiyordu. Hiç bir şey yapmıyordu. Ben de bir şey yapmıyordum. Beni görmüyordu. Ben onu görüyordum.

Mutfığa ben niçin gelmiştim? Unuttum. Sonra yanına gittim.

Napıyorsun? dedim.

Kendimi öldürüyorum, dedi.

Hiç bir şey anlamadım. Bıçağı elinden alıp, almadığımı hatırlamıyorum. Ama o öldürmedi kendini. Bunu biliyorum. Bir gün gene evden kaçmıştı. Bu daha önce oturduğumuz kentten yazları çıktığımız yayladaıydı. Orada bir göl ve evimizin önünde bir elma bahçesi vardı. Bütün gün ağaçlara çıkar, elma yerdik. Akşamları da annem önüne bir sepet alır, elmaları teker teker soyar bize yedirirdi. Hepimiz elmadan usanmıştık. Orada ninem evden kaçtı. Onu aramaya çıktık. Ben yalnız çıktım. Ve onu uzakta, büyük at kestanesi ağacının yakınında bir çukurda buldum. Başına eşarbını bağlamıştı. Yuvarlak gözlükleri gözündeıydi. Bana bakıyor, beni görmüyor. Benimle konuşmuyordu, incecik yüzü sararmıştı. Korkarak yanına sokuldum. Hayır korkmadım. Onu bulduğuma sevindim. Gerçekten bulamayacağım yerlere gitti sanmıştım. Çukurda böyle duruşu şaşırttı beni.

Niçin çukura girdin? dedim.

Kendimi kaybedeceğim, taa şu dağların ardına gideceğim, derken, bana gerideki Bozdağları gösterdi. Kendini dağlarda dolaşarak kaybetmenin ne olduğunu hiç anlamadım. Eve birlikte dönüp dönmediğimizi hatırlamıyorum. Ama onun ölümünü çok iyi biliyorum. Yatırdığımız hastanede onu ameliyat etmek istediler. Buna karşı diretti. (Kimden duıydum bunu? O zamanlar çok küçük olduğum için, almazlardı beni hastaneye.)

O öldü. Hiç bir şey anlamadım onun ölümünden. Korkmadım da. Yalnız bir evin yüksek katından caddeye bakarken, aşağıda giden cenaze arabasında onun götürüldüğünü biliyordum. Bir kadın beni oyuncaklarla oynamaya zorluyordu. Sanki şimdi bir başkasının ölümünden bir şey anlıyor muyum?

Kendi ölümünden?

Bir yıl annemle yalnız kaldık taşrada. O zaman birlikte yatıyorduk. Uzun süre karlarla kaplı kalıyordu kent. Ve biz o koca evde, birlikte uyuduğumuz uykuda ne değin yalnızdık. Ölümümü anlamadan büyüdüm. Bir gün yüksek bir evin balkonunda tek kolumla asılı kaldım. Vücudum caddeye sarkıyordu. Kalabalık ve bomboştu cadde. Aşağıda ninemin cenaze arabası gidiyordu. Gözlerimi aşağıya yönleltmekten korkuyordum. Tek elimle balkonun içine geçmek için gösterdiğim her çaba,

caddenin derinliğine düşmem için bir tehlike oluyor. Ne içeri girebiliyorum ne de caddeye düşüyorum. Bu bir düş mü? Boşluğa sallanırken bunun bir düş olduğunu düşünüyorum? Bunun bir düş olup olmadığını düşündüğümü hatırlıyorum. Oysa bu düşten uyanıp uyanmadığımı hatırlamıyorum. Bilmiyorum. Annemle birlikte yatıyoruz. Sabaha karşı kapıyı çalarak uyandırıyorlar bizi. Okulun hademesi gelmiş. Ağlayarak kendisi ile gelmemizi istiyor bizden.

Henüz yüksek karlar arasından geçmemiş kimse.

Onlar önden gidiyorlar.

Ben arkadan.

Kar onların dizlerine geliyor.

Benim omzuma.

O kadın nereye götürüyor bizi?

Eve döndüğümüzde annem gene üzgün. Ve ben gene bir şey anlamıyorum. Annem benim camdan düştüğümü bağılıyor ve ben onun sesini duyarak düşünüyorum.

Uyandığımda kendimi annemin koynunda mı bulacağım?

Yoksa bambaşka bir boşlukta mı?

(1966)

NAVONA ALANI

Uzakta şimşekler çakıyor ve havada bir serinlik seziliyor. O kente gittiğimde de böyleydi hava. Yağmur yağıyordu. Ufukta şimşeklerin çakıp çakmadığını bilmiyorum yalnız. Odam beton bir avluya bakıyor. Dört yönde de büyük yapılar yükseliyor, çevreyi kapatıyor. Gökyüzünü görebilmem için başımı kaldırmam gerekiyor, oysa bana başımı eğmek daha kolay geliyor. Taş avluya bakıyorum. Evlerin her birinin balkonları var. Kullanılmayan birtakım eşyalar buraya atılmış. Her birinde üzerleri tozdan sararmış çiçekler var. Bu balkonlarda birbirlerine benzeyen ihtiyar kadınlar görüyorum sabahları. Saçları ağarmış. Kısa kollu giysileri var. Sabahları balkonda halıları dövüyorlar. Hep bu seslerle uyanıyorum. Konuşmalarını anlamıyorum. O da bir başka gürültü. Sonraları odamın camının dışardan tahta kepenkleri olduğunu ve bir de içeriden tahta kapakları bulunduğunu farkettim. Yatmadan önce bunların hepsini kapatıyordum. Çünkü bu büyük kentte de en büyük kaçıışı uykuda buluyordum. Ev sahibesi çok ihtiyar bir kadın. Ama bıyıkları çıkmamış — sokaklarda ve kahvelerde gördüğüm ihtiyar kadınların çoğu bıyıklıydı. Bunlar ya köşe başlarında kendileri gibi yaşlı bir dostlarıyla uzun uzun konuşuyorlar, ya da yaşlı kocalarıyla —bunların hemen hepsi bastonlu ve şapkalı— kahveye geliyorlar, bir köşeye oturup, hemen hiç konuşmadan, hiç bir şey yapmadan, öyle bakınıyorlar ve sonra küçük adımlarla kolkola çıkıp gidiyorlardı.

Benim ev sahibem sokağa çıkamayacak kadar yaşlıydı. Kahvede kendisi gibi yaşlıların oturduğunu söyledim ona. «Ben öylesine yavaş yürüyorum ki, herkes bana bakıyor,» dedi. Bu büyük karanlık evin birçok odaları var. İçeride her şey eskimiş, yaşlı sahibesi ile ölmek üzere. Karanlık uzun koridor. Gıcırtyla açılan kapılar. Odalardaki antika demir karyolalar. Duvardaki tablolar — her şey ölüyor. Caddenin yüksek ağaçları ön odaların camlarını örtüyor. Hiç durmadan akan otomobillerin yalnız gürültüsü duyuluyor. Arasına uğrayan kapıcıdan başka gelip giden kimse yok. Yatak odasının camının önüne kuşlar birikiyor, ihtiyarın koyduğu yiyecekleri bitirince uçup gidiyorlar.

Kuşları aptal buluyorum, dedi bana.

Onlara ne anlatmak istediğini anlayamadım.

Akşamları onun masasının kenarında oturuyorduk. Evin ışıkları da soluktu. Odada antika eşyalar var. Duvarda büyük bir saat asılı. O, bu saati oturduğu yerden bastonunun ucuyla düzeltiyor, ikimizin konuşabileceğimiz bir dil var, ama o ağır işittiği için beni duymuyor zaten. Duyabildiklerini de hemen sonra unutuyor. —Ne büyük bir mutluluk.— Bu dili çok eskiden öğrenmiş. Bana her gün aynı şeyleri söylüyor. Ara sıra yeni bir sözcük veya bir cümle buluyor, o anda çok seviniyor.

İşittin mi, çok uzaklardan kelimeler gene geliyor, anımsıyorum, diyordu. Anlattıklarında kendisi hep ufacak bir çocuk. Gözlükleri ve titreyen dudaklarını görüyorum. Beyaz yüzü çok buruşuk. Burnu büyük. Kamburu üzerinde siyah bir şal. Bu kadın çocukluğunda da bu kadar ihtiyardı, diye düşünüyorum. Çoğunlukla o da konuşamıyor. Bugün kelimeleri kaybediyorum, diyor.

Geç saatlerde odama çekildiğimde her şey sessiz oluyor. İçinde yaşadığım kent, bugüne değin içinde yaşamış olduğum tüm kentler siliniyor, geriye çocukluğum bile kalmıyordu. Yalnız bu ihtiyarın

kendisi gibi yaşlı bir adamla, karanlık bir odada, geniş bir yatakta yattığını, ikisinin de bedenlerinin çok gevşemiş olduğunu, her şeyi unuttuklarını, ara sıra yerlerde sürünerek camdan kuşlara yem verdiklerini, hiç bir şey yemediklerini ve sürünerek benim odama değin gelebileceklerini, kim ve ne olduğumu anlayamadan, ikisinin birden üzerime eğilip gülümseyeceklerini, belki de bana yapışacaklarını düşünüyordum. Bu bana korku veriyordu. Yatakta öyle yatıyorum. Simsiyah dar koridor. Eski kokan, havasız boş odalar. Giriş kapısının yanındaki kimsenin bir şeyini asmadığı tahta elbise askısı. Kapkara bir sessizlik. Sabaha doğru ihtiyarın öksürdüğünü duyuyorum. Ardından hiç bir şey.

Yatağımın altına değin sızan otomobil gürültüsü uyandırıyor beni. Şimdi odam gece gibi karanlık. Ev sahibi öksürmüyor. O şimdi pencerenin başına oturmuş, her gün bir başka yanını dikiği sararmış gömleği dikiyordur. Ve sabah kapıcının getirdiği reçeli mutfığa koymuş, gidip onu kaşıklıyordur. Günlük uğraşları arasında en büyük yeri alır bir kutu reçel kaşıklamak.

Caddeleri biliyorum. Büyük gürültü çıkaran arabalar şimdi kentin ve ülkenin her bir köşesini sarmış durumdalar.

Bugün pazar.

Meydana ilk geldiğimde gecenin geç bir saatiydi. Yağmur yağdığı için, arabadan iner inmez şemsiyeli bir garsonla karşılaşmış, ister istemez kahveye girmek zorunda kalmıştım. İstasyonlarda da yağmurlu günlerde insanları şemsiyelerle karşılayıp, pahalı otellere götürüyorlardı. İçerisi kalabalıktı. Barın önünde durmuş, içenler vardı. Köşede üst kata merdivenler çıkıyordu. Orada da oyundan dönmüş tiyatro oyuncularları içiyorlardı. Çevresi kapalı bir meydandı bu. Gizli.

Şimdi orayı arıyorum. Bir kiliseyi kendime yön olarak alıyorum. Oysa her sokakta bir kilise var. Her sokak dar. Birden nehre kadar geliyorum. Derinde akışı belli olmayan bir su. Üzerinde birçok köprüler var. Geri dönüyorum. Bir tiyatronun arka kapısının önünden geçiyorum. Karanlık bir barın içine dolmuş, televizyonda maç seyreden birçok adam. Kapalı antikacı dükkânları. Kahverengi uzun giysili ve ayağı sandallı bir papaz. Gene dar sokaklar ve birden meydandayım.

Aynı kahveye oturuyorum. Meydana inen sekiz ayrı sokak var. Şimdi bunların her birine ayrı ayrı bakıyorum. Oval bir meydan burası. Çevresi eski yapılarla kaplı. Bir kilise, birkaç lokanta, iki de kahve var burada. Her iki uçta, birbirinin eşi büyük beyaz çeşmeler. Çeşmelerin çevrelerine oturtulmuş insan heykellerinden sular fışkırıyor. Tam karşımda yüzleri solmuş kırmızı yapılar. Çatı katlarını çiçekler sarmış. Ortada, insanlar ve atlar üzerinde bir sütun, yükselen üçüncü bir çeşme. Sıralardan birinde ihtiyar bir adam uyuyor. Laternasını at arabasına yerleştirmiş bir dilenci geliyor. Biraz çalıp, para toplamadan gene gidiyor.

Her gün buraya geliyorum. Her kez meydana bulmakta güçlük çekiyorum. Ya birden karşıma çıkıyor, ya da beni dar sokaklarda dolaştırıyordu. Eve dönmek için de yola çıktığımda, bazen dönüp dolaşıp, ana caddeyi ararken, gene meydana gelmiş oluyorum. İşe gidermiş gibi geliyorum buraya. Hiç bir şey yapmadan oturup bakıyorum. Karşıda gazeteci kulübesinde şişman bir kadın çalışıyor. Gazete satışıyla ilgilendiği yok. Ufacık delikten her zaman birisiyle konuşmakta. Faytonlar içinde Amerikalı turistler —çoğu ihtiyar ve serin havalarda bacaklarının üzerlerine battaniye örtüyorlar— çevreye sırtarak bakıp, meydanda bir kez dönüp gidiyorlar. Akşam üstleri çeşmelerin çevrelerini çocuklar sarıyor. Havalar ısındıkça, meydan sessizliğini yitiriyor. Ama çevredeki yapılar gene bomboş sanki. Ve çeşmelerden sular hep aynı yavaşlıkta akıyor. Artık bütün milletler buraya geliyor.

Almanlar açık arabalarda balonlar uçurarak, durmadan meydanın çevresinde dönüyorlar. Hollandalılar büyük uzun otobüslerde gelip, karınca gibi meydanı sarıyorlar. İngilizler iki katlı otobüslerde gelip, tek tek meydana akıyorlar. Amerikalılar tüm lokantaları sarmış, durmadan yiyorlar. Çocuklar oyunlarını gecenin geç saatlerine değin kesmiyorlar. Fotoğrafçılar Amerikalıların resimlerini çekiyorlar fayton üstünde. Otomobiller düdüklerine basarak meydanın çevresinde dönüyorlar. Çocuklar da düdükler çalıyor. Papazlar bile geç saatlere değin kahvelerde şaraplar içip, sonra durmadan çeşmelerin arasında geziniyorlar. Ve bütün bu insanlar çok keyifli.

Meydandan ayrılıyorum. Orayı sarmış olan insanların gürültüsü kapalı meydandan dışarı sızamıyor.

Odamdan hiç çıkmıyorum. Öylesine yavaş yürüyorum ki, insanlar bana bakıyor. Perdeleri bile açamıyorum. Perdeler çok eski, ben çektikçe yırtılıyorlar. Onları babam satın almıştı. Ben çocukken. Kuşları vardı babamın. Büyük bir oda dolusu. Onlara İsmail bakardı. Gilda benden daha gençti. Çok da güzeldi o. Telefonun zilini duyabileceğim gibi ayarlattım. Ama açınca konuşanların sesini duyamıyorum. Kim bana ne söyleyebilir? Ben kimi duyabilirim? Her gün reçelim geliyor ve mutfığa gidip gelip onu kaşıklıyorum. Gazetede sokaklarda uzun saçlı erkeklerin dolaştığını okudum. Acaba kadın mı onlar? Ne kadar isterdim görmeyi uzun saçlı adamları. Koridorun sonundaki sandık odasına gidip, merdiveni getirebilsem. Saati kurabilmek için. Ama üzerime düşer de bacağım kırılır diye korkuyorum. Gilda'nın da bacağı kırılmıştı. Sonra öldü. Yoksa o öteki kızkardeşim miydi? Bastonla saati kurarken, yelkovanını kırmaktan korkuyorum. Günler ve ayları saate göre hesaplıyorum. Bunu nasıl yaptığımı bilmiyorum ama arasıra elime gazete geçtiğinde, gazetenin tarihi benim hesabıma uyuyor.

Bütün olaylar benim dışımda olup bitti, ben yalnız günleri ve saatleri bildim. Güneşli pazar günlerinde Gilda'yla kahveye giderdik. O çok konuşkandı. Her şey donuk ve zaman dışında oluyor. Ama ben niçin bastonumu saate uzatıyorum? Şimdi sokaklarda uzun saçlı erkekler dolaşıyormuş.

Öğleden sonraları uzanıp yatıyorum. Uyuyup uyumadığımı bilmiyorum. Üzerime bir gazete örtüyorum. Gözlüklerimi çıkartmıyorum. Vücudum öylesine gevşedi ki, kuşlara yem verebilmek için artık iki elim ve bacaklarım üzerinde pencereye değin emekliyorum.

Dizlerimin üzerinde durup, camdan bir an elimi uzatabilmek çok güç. Yemlerin yarısı kafamdan aşağı dökülüyor. Böylece emekleyerek mobilyalar arasında dolaşıyorum.

Yere damlamış reçelleri yalıyorum. İhtiyar ev sahibesi öksürmüyor. Belki de çoktan öldü. Gözlüklerim gözümde. Onu görüyorum işte. Aralık kapıdan içeri giriyor. Sırtında, kamburunun üstünde siyah şalı. Emekleyerek birbirimize yanaşıyoruz. Kuş yemlerini birbirimizin ağzına vermeye çalışıyoruz.

(1967)

GABUZZİ

Can İren için

öyküme gabuzzi adını veriyorum
gabuzzi kimdir ya da nedir
ben gabuzzi'yi tanıdım mı
şimdi ortaya bir gabuzzi sorunu çıkıyor
gabuzzi deyince ben neyi ansıyorum
manik depressivler kendilerini değil başkalarını
öldürürler
diyor süm
ben kimi öldürdüm beni ya da bir başkasını mı
bunu bilmiyormuşum gibi yazmak istemiyorum
hiç kimseyi öldürmedim ben
rahibe okulunda okumuş olmam gençken
ki ben hep gencim
hiç ölmeyeceğim işte
ölüme ölmemekle karşı çıkıyorum
ölmemek de bir çeşit ölüm mü
içim seviniyor gene bu kaçıncı sevgi sevgi mi
sevinç mi
artık sözcüklere inanmıyorum sözcükler yanıltıyor
beni
ağzım kafamdan ırak neye yakın ağzım
ninni gibi böyle dinle
herkes uyuyor
ben de uyuyorum de
ışığı kapa da ben seni uyutayım
kalemi yoksa birisine mi verdin çok güzel kalemdi o

kapuskanın içinden bunni'nin saçı çıktı
gerede'de karlar altından çiğdemler çıkar esentepe'de
gabuzzi huzur evine gitmiyor
ve çemberli taş'da bir bonmarşe var
bir odaya iki kişi yatırdıkları için
ve huzur bulamadığı için
hadi yavrum yat artık yeter
yalnız bırakmam sonra sokağa
kuşlar bile uyuyor bak
yağmur hışırtısından başka ses yok
bir de ikimiz konuşuyoruz
süm bir dilim fazla karpuz yemek için esentepe'ye
sırtında büyük bir karpuzla tırmanırdı
o sıralar dul hacet hanım da vardı
senin yüzünden geçen yıl az mı taşındık
şimdi şehirlerarası taşınma başladı
gabuzzi'nin resmi duvarda asılı
gabuzzi ne zaman resim yapardı
ayakları felçli kadınlar gördüm roma'da
müzelerin içinde resimler yapıyorlar
gabuzzi'nin de ayakları felçli mi
hayır
gözlükleri var onun
ve yatarken üzerine gazete örtüyor
her yıl aynı şeyi yazacağım
yazacağım ve yayımlayacağım
okuduğum her şeyden aynı şeyi anlıyorum
navona meydanındaki cafe trescalini'yi
ansıyorum yaşlı gül satıcısını
ve bana gül alan almanı
cafe trescalini'ye gideceğim bir ihtilâl bile engel
olamaz buna

ihtilâller içimde oluyor
benim küçük bir oğlum var
diyor
kırk yaşında
on yıldır burda hapis
bahçede lahana ve yeşil salatalar yetiştiriyor
burası bir huzur evi
sekseniki yaşındaki nüzüllü kadın onsekiz yaşında
olduğunu
söylüyor ve
bodrum katlarında çocuklar oturuyor anne ve
babalarıyla
anne
baba
çocuklar top da oynuyorlar
aralarında dolaşıyorum
güneşli
ya da güneşsiz günlerde
bugün tartıldım
arasıra kiliseye gidiyorum
müzik yok kilisede
mumlar da yanmıyor
uyanıklıktan uykuya nasıl geçildiğini duyuyorum
ve ben
telemann'ı seviyorum
dimanche de la vie
— bilançoyu bir saate kadar teslim edin
— sen ne diyorsun
via corso de rienze'de oturuyoruz
kendime bugün bir giysi aldım
annem
büyük ve kör ninemin sandıkla

istanbul'dan simav'a
nasıl götürüldüğünü anlatıyor
annem ve babam ödemiş'e verildiklerinde
yeniden sandığa girmek istemediği için
ö
l
m
ü
ş
küçük ninem hep gerede'deki
tahta evimizden görünen mezarlığa bakardı
— beni buraya gömecekler derdi
bir gün öfkeyle süm'ün sırtına maşayı fırlattı
oysa
süm'ün ince bacakları
çoktan
esentepe yokuşunu
tırmanmıştı
esentepe'de olmak
i
s
t
i
y
o
r
u
m
via corso de rienze'de
salıncaklı koltuklarda
profesörün gelmesini bekliyoruz
oysa profesör bizi görünce sigarasını atarak kaçıyor

bugün
yarın
öbür gün
filmine gideceğiz
hiç bir şeyi beklemiyorum
kendimi
vatikan'a uzanan
geniş caddeye
b
1
r
a
k
1
y
o
r
u
m

(1968)

AMERİKALI KOMŞUM WILLY

willy önemli değil
hiç bir şey önemli değil
uzun yollar ve köyler ardarda diziliyor
anlamsız dağlar ve sonra deniz
bir kanapede oturarak öleceğim
ve hiç bir yere kaldıramayacaklar beni
ölüme giden yol çok uzun
yoruyor beni
hastalık hiç bir şeyi değiştirmede
intihar etmek istedim iyi ettiler
delirdim gene iyi ettiler
artık yapılacak bir şey kalmadı
hava bulutlu
apartmanlar yükseliyor
willy anlamını yitirdi
bizim balkondan atlayıp evine geçiyordu
burada plak çalmak bana düşmüyor
çalışsam da çalışmış olmuyorum
günlerce kendi kendime mırıldanıyorum
yazamıyorum
bir araya getirdiğim harfler beni anlatmaktan uzak
bu kulüpten kalkıp bir boş tarlaya mı gitsem
ama toprak sevmiyorum
bu yüzden topraksız plajlara gidiyorum
lape’de yazı yazıyorum —iyileşince —
— eğer iyileşmek diye bir şey varsa —
onları kötü buluyordum
çayımı karıştırdım onun için

yazacaklarımı unuttum bu da önemli değil

willy’yi ilk kez bana anahtar getirdiğinde gördüm

— kapının üzerinde mi unutmuşum

— hayır ben unutmuşum

willy evlerin duvarlarını yıkıyordu

sonra gene yapıyordu

sıcak

ceketimin düğmelerini açacağım

ben ihtilâl yaptığımda willy taşınyordu

silahlarını da taşıyordu

ben onun silahlarından korktum

her gördüğümde başka yaşıyadı

willy ben herkesi sevdim

ihtilâl yaptığım gün de herkesi seviyordum

hangi ihtilâlden söz ediyorum ben

bunu yazabilir miyim

uyuyamıyordum

banyodan fırladım

başkentte çalıştığım yere geldim

dünya ayaklanmıyordu

evren bomboştu

ben ayaklanıyordum

uzaya fırlatılmış gibiydim

karlı bir gündü

kitaplığın karşısındaki çiçekçi vitrinini kıracaktım

bana bakıyorlardı

öldürün beni diye bağırıyordum

artık olan oldu

olmadı işte

olmayacak da

eve getirdiler beni

bir doktor uyku ilâcı verdi

tanımıyordum onu
uyumalıydım
uyandığımda ihtilâl bitmedi
evden dünyayı yönettim
insanlar mutlu günlerin önlerine geçiyorlar
kimse
bana ihtilâl yapmadın diyemedi unutmam gerekiyordu

çatı katıma döndüm
willy eşyalarını taşıyordu
onu ülkemden kovdum
niçin gidip dinlenmiyorsun dedi bana
gittim

v
e
dinlendim
bu dinlenme yıllardır bitmedi
gece olunca
korkuyorum
ve uyuyorum

mevsimler değişiyor
ölüm isteği bir hastalık değil
can iren öldü benim ninem ölmüyor
oysa babam onun mezar masraflarını hazırladı
babamın mezar masraflarını hazırlamak da bana mı düşecek
o zaman onu evde alıkoyacağım
günlük yaşantımı onunla birlikte sürdüreceğim
ona hikâyeler okuyacağım
o zaman beni daha iyi dinleyecek
düşünmeyecek
ve
konuşmayacak
acıkmayacak

bana umut dolu gözlerle bakmayacak
insan ölülerin arasında ölünce yaşamamalı
burada oturuyorum ve aklıma geleni yazıyorum
eskiden kalem beni sürüklerdi
artık bu mümkün olmuyor

konya'daki otelde İstanbul yolu gözümde büyüyordu
müzelerin içinde mezarlar gördüm
mutlu ölmüşler
ve bütün yollar gözümde büyüyor
neyi
ya da
kimi
bekliyorum
güneş aynı güneş
geceler aynı geceler
bir tek ay var
bunu çocukluğumdan beri biliyorum
klinikte beni aralıksız uyuttular
birtakım ilâçları seviyorum
artık söyleyecek sözüm yok
bunlar öğretildi bana
bu sözler benim değil

yeniden hastalanacağım
annem bana köfte getirecek
bahçede onu yiyeceğim
sonra annem gidecek
ve ben klinikte yalnız kalacağım
willy başına silahları tutuyordu
benim başıma tutmuyordu silahları
ve ben
b

a

b

a

m

1

doğurdum

fatih'deki evimiz üç odalıydı ve üçüncü kattaydı

babamla annem hiç sevişmediler

ben willy ile uyudum

saat çaldı

başkentte saatler hep çalardı

çalıştığım yerde zaman hiç ilerlemezdi

memurlar radyo dinlerlerdi

gecelerim yalnızdı

willy ile yan yana oturuyorduk

uyuyamıyorduk

uyandıktan sonra

uzun süre

dalgaları dinliyorum

annem yok

süm var

ve yüzüyor

ben yüzemiyorum

okuyamıyorum

konusamıyorum

bazan bir şeyler söylemem gerekiyor

o zaman biraz gülümseyip

e.....h

v.....a

e.....y

t.....1

.....r

diyorum
her şey geçiyor
ve
hiç bir şey geçmiyor

willy'yi amsterdam'da tanımadım
köprüler boş
renkli evlerin küçük kapıları var
ve kanallar sonsuz
yolda yağmur yağıyor ve güneş açıyor
camekânlı evlerde bekleyen kadınlar gördüm
güzel değildiler filimdeki gibi
canımın sıkıldığını yazmayacağım
ve yazmayacağım derken yazmış oluyorum
ilkokul ikiye geçtiğimde
gerede'de
yokuşu çıkıyordum
çok böbürleniyorum
evimiz yokuşun başındaydı
ve saat kulesine bakıyordu
sonra
babam beni
s
i
m
a
v
a
götürdü
doğduğum evi gösterdi
bana önünde bir havuz vardı
siyah bir tahta evdi
ben de babama öleceğim evi göstereceğim

onunla birlikte öldükten sonra oturacağımız evi
ve annem köfte yapmayacak
ninem üzerlerimize beyaz çarşaf lar örtecek
annemin uzun bacakları var
ona uzun tahta bir tabut gerekli
o bizi terk edecek
annemle babamın ölümlerinin benimkinden daha
önemli olduğunu
söylüyorum
kimseyi gömmek istemiyorum ben
ve kimsenin de beni gömmesini
willy gibi gitsinler ülkemden
büyük alanların ve heykellerin
olduğu yerde yaşasınlar
babamla birlikte bir köşe kahvesinde otursunlar
önlerinden dilenenler geçsin
ve bir araba dursun
ve bir kadın insin köpeği ile
çiçek alsın
arabaya binsin
ve evini süslesin

l'avventura filmini ansıyorum
kayalıklar ve deniz birbirlerini arayan iki kişi
ve
io la conoscevo bene
kız fiat arabası ile roma'yı dolaşıyor
evine dönünce balkondan atlıyor
ve balkonun eşiğinde peruka saçları kalıyor
sinemadan çıkıyorum
roma dayım
belediye seçimleri için atılan reklam kağıtları
tüm caddeleri doldurmuş

süm yanımda yok
yürüyorum
süm konuşmuyor
ve
gülmüyor
via veneto da cafe de paris’de oturuyorum
atlı arabalar bulvarın kenarlarına dizilmiş
önlerinde pembe çiçekler var
ve caddeleri arabalar sarmış
her yanı
ve belediye seçimleri

«Komünistleri seçmemek için, oyunuzu Hıristiyan Demokratlara verin.»

(1968)

MOTORCU İBRAHİM'İN BAHÇELİ EVLERİ

İstanbul'un Şirinevler sentini oldum olası hiç sevmem.

İbrahim'i de ilk kez burada gördüm.

Ucuz alınmış otomobilin motoruna bakıyordu.

Dinçti, saçları siyahtı, konuşgan bir hali yoktu.

Zaten onu nişandan sonra da herkes övdü.

— Ağır başlı bir bey, dediler.

— Ama kadın, kadın kimseyi konuşturmuyor ve tıkıyor her sözü İbrahim'in ağzına.

Çocuk otomobilin çevresinde çimenler üzerinde zıplıyor.

— Babamın otomobili, baba baba.

İbrahim motorun başında uzun süre çalıştı.

O sıcak yaz günü ben niçin Şirinevlere gitmeye kalkmışım. İbrahim'i mi görmek istemiştim.

Yoksa yapacak hiç bir işim yoktu da gidenlerin peşlerine mi takılmışım.

Cumartesiydi.

Yanında biraz olsun gerçekçi olmayı başarabildiğim sümnden o gün de uzak kalmamak içindi bu gidişim.

İbrahim'in elinde bir baston vardı.

Boyu uzamış biraz zayıflamıştı.

Tutmayan bacağını sürükleyerek evin içinde dolaşabiliyordu. Saçları bir yaz önceki kadar siyah değildi.

O sessiz adam yitmiş.

Korku içinde.

Korku içinde,

— Hö hö hö,

diye ağlamaya başladı bizi görünce.

— Sus sus, dedi süm.

— Oğlun yanına aldıracak seni.

— Beni beni, bu bastonla dövüyor kadın, dedi İbrahim.

— Aaa dövüyormuşum, yıkıyorum seni, bakıyorum sana nankör, nankör.

— Dövüyor, istemiyor, gidiyorlar, geziyorlar.

— Çoktan boşandık, dedi, kadın.

— Çocuğun için sen geldin gidemedin ki.

— Ooohh takımlarınız da var dolaplar, tuvalet masaları, koltuklar, halılar, her şeyler var bunlar bu evi kim yaptı, kimin parası diye soruyor süm evi gezerek:

— Ben aldım ama şimdi hiç bir şeysiz atılıyorum, demeye çalışıyordu İbrahim.

— Hö hö hö...

Ağlayarak kesik kesik

Çok geçmedi çocuğun çılgınlıkları doldurdu bütün evi.

Onbir yaşlarında vardı.

— Babasına mı ağlıyordu?

— Oğlunuz gelecek, dedi gene süm.

Öylece bıraktık onları bastonlar kafasına insin diye bıraktık. Belki de son güzel günleriydi çocuğu yanındaydı, kavga da etse kadın yanındaydı.

Onların İbrahim'e hiç mi hiç bağılılıkları yoktu.

Güzel bir yol kenarında ev.

İki katın üzerinde bir de çatı katı var.

Bahçe içinde.

Merdivenler çıkılıp da ihtiyarlar bakım yurduna girildiğinde bu görünümle tüm bağlantı kopuyor.

Sinekleri süm kovaladı.

Oda çok pisti, camlar, yerler her köşe pisti iki karyoladan başka hiç bir eşya yoktu. İbrahim'in yanbaşıda bir de küçük dolap üzerinde kurumuş duran yiyecekler, sigara.

Yatağın üstünde, sağında ve solunda İbrahim'in birer oturak duruyor, iki oturak arasında yatıyor İbrahim, çarşafi pislikten kararmış, pijaması da.

Çökmüştü yüzü, saçları bembeyaz olmuş, sakalları uzamıştı. Ayakları incecikti, tırnakları karga gagası gibi uzamıştı. İki yılda böylesine çökeceğini düşünmemiştim, tanıyamadım onu.

— Hö hö hö... diye ağlamaya başladı.

— Sus ağlarsan gideriz, diye azarladı süm onu.

— He he he...

diye ağlarcasına güldü...

Aslında onun yanbaşına birkaç liralık yiyecek koyuverip sıvışarak kaçıyorduk.

Bu duvar köşesinde yatan.

Karşısında bir gün boyu ölen hastanın cesedi duran.

Arkasını dönemeyen, ölüyü görmemek için.

Ve duvarda yalnız pislik gören ve durmamacasına yiyecekleri karıştırarak bir şeyler yapmak

isteyen, ve sürekli olarak yaşamını gözünün önünden geçiren İbrahim'di...

Kokunun içinde kokuyu duyamaz hale gelen.

Bir kat daha çıktık.

— Çatı katı belki de sevimlidir diye geçiriyordu aklından.

Süm önden gidiyordu.

Baktım, doğruca camları açtı ve hepimiz gerisin geriye bir anda kaçtık odadan yatağın başına yiyecekleri atıverip.

Küçücük bir izbeydi hiç bir şey görünmüyordu camdan.

İbrahim tek başınaydı.

Bulunduğu katı kokuttuğu için yukarı atılmıştı.

Karşısında yataksız bir demir karyola duruyordu.

Üzerinde bir ceset bile yoktu.

Burada yalnız pis duvarlar, böcekler, sinekler, ısıtmayan radyatörler ve ağır bir koku vardı.

Açık cam kenarında ondan uzakta oturduk.

Kıştı.

Üzerinde ince bir pike örtülüydü.

— Hö hö hö... diye hönkürdü.

— Her an güvercinler uçuşuyor ve geceleri hiç uyuyamıyorum, bu nasıl sürece, böyle nasıl dayanacağım onbeş yıl daha, fareler üzerimden sıçırıyorlar, geceleri onları kuyruklarından yakalıyorum.

— Uyduruyor, dedi süm sessizce.

Ama bir insan gece kuyruğundan fare yakalıyorsa, elbette yakalıyor demektir.

Gözleri yusuvarlak olmuş, fıldır fıldır dönüyorlardı.

Sigarasını yakmak için yanına bile yanaşamadık.

— Hö hö hö...

derken yüzü uzuyor, dudakları titriyor.

— He he he, hı hı hı... derken dudakları yana kayıyordu.

O ağlıyor anlatıyor anlatıyor ağlar gibi gülüyordu...

CAFE BOULEVARD

Park Otelin bitiminden bir yokuş aşağıya doğru kıvrılır. Burada kentimizin en büyük yapıları yanında küçük, gecekonduyu andıran bakkal ve manav dükkânları yan yana dizilidir. Aralarında bir de tercüme bürosu vardır. Bu dükkânların karşısında Federal Almanya Cumhuriyeti konsolosluk yapısı dev gibi yükselir. Köşede, kısa yokuşun bitiminde pembe, Rum yapısı bir cami vardır. Bu İstanbul'un camiye en az benzeyen camilerindendir. Karşısında bir Ermeni marangozun dükkânı bulunur. Yokuşu çıkarken ya da inerken burada dinlenirim. Zayıf, romatizmalı bir adamdır. Yüzü hep traşsızdır, sakalları kırılaşmıştır. Güler yüzlüdür. Bir sonraki dükkânda odun, kömür ve gaz satan uzun burunlu, orta yaşlı, Orta Anadolu; marangozun tam aksine kimseyle konuşmayan, sürekli olarak karşı camide namaz kılan bir adamdır.

Yokuş, düz, asfalt bir yola açılır. Burada çok büyük apartmanlar, çok büyük otomobiller, apartmanlarda çalışan üniformalı garson ve ahçılar vardır. Evlerin sakinleri çoğunluk yabancılar ya da zenginlerdir. Hanımlar otomobillerinde, arka koltukta tek başlarına yerlerini almak istediklerinde, şoförler âdeta bir atlet gibi sıçrayıp, acele bir beceriklilikle kapıyı açarlar. Köşedeki yapının altında küçük bir dükkânda çalışan ütücü, hiç ara vermeden bu büyük apartman sahiplerinin perdelerini, masa örtülerini kolalar, gömleklerini ütüyüp, ütüyüp vitrinine dizer. Boş zamanı hemen hiç yoktur, iki yıldır onu bir kez boş kalmış, resimli miki okurken gördüm. Şarap düşkününü bir ayakkabı boyacısı da, her gün bu insanların ayakkabılarını boyar. Boyacı sandığının kenarına dizdiği büyük numara erkek ayakkabıları hep dikkatimi çeker. Bunlar yumuşacık derilerden yapılmış Amerikan ayakkabılarıdır. İçlerindeki yazıları (genellikle yere bakarak yürüdüğümünden) okurum.

Café Boulevard'a İstanbul'un her yanından gidilir, ama ben bu mahalleden gelip geçerek giderim. Günün ayrı saatlerinde ya da yılın ayrı aylarında bu yolların görüntüsü hiç değişmez. Boyacı gene ordadır. Şoförler gene hazır bekler, ütücü de durmadan kolalar. Yokuş bitip, Taksim Alanı geçilince, Cumhuriyet Caddesi başında Café Boulevard'a varılır. Ama bu kahve, kışın kahve salonu, yazın dışa taşan masa ve sandalyelerin konulduğu alanda değil de, kırk elli metre öndeki postanenin de elli metre kadar öncesinden başlar ve aynı boyutlarda dört bir yöne ve yüksekliğe yayılır. Yani Café Boulevard müşterileri kahvenin öncesinde, ilerisinde, karşısında, hatta beş altı metre yükseklikteki park duvarlarında, kahvenin çatısına dikilir, oturur, yere serilir ya da beklerler.

Burada da ayakkabı boyacıları vardır. Bunların sandıklarının üzerinde satılık bir iki paket filtreli sigara da bulunur. İstanbul'un bu beşyüz metre karelik köşesinde insanların görünüşü Türkiye'nin diğer köşelerindeki insanlara pek benzemez. Burada insanlar zorunlu olmadan, isteyerek yığın kitleler halinde bulunurlar. Bu kalabalıktan kimse yakınmaz. Bu liman, havaalanı, ya da istasyon kalabalığı değildir. Beklenen bir şey yoktur. Amaç eğlence, insan seyri, bakmak ve bakışları çekmektir. En boyalı kadın yüzleri, sırtı en açık kadın giysileri, en açık, en küçük, en büyük memeler, en bol paçalı pantolonlar, şakaklarına berberde kır saçlar attırmış, topuklu pabuçlu erkekler, ayakkabı yükseklikleri etek boylarını geçen kızlar hep buradadır. Kıvrıcık uzun erkek saçlarının yarım metre kabarığını taşıyanlar, foto-roman oyuncusu olmuş yada olmak isteyenler, yerli hippiler, çeşitli

semterden gelip, burada küçük oğlanlarla buluşan, büyük olmaya çalışan kızlar yaşamlarının ilk sigara ve biralarını belki de burada içerler.

Bir de bakarsınız, kalabalık arasından giysileri ve sakal bıyığı ile ondokuzuncu yüzyıl adamını andıran bir genç geçer. Erkekler en uzun paltolarını da Café Boulevard'a gelirken giymemişler miydi?

Café Boulevard açılır açılmaz, sabahtan dolar ve gece yarısından sonra bile boşalmaz. Kahve, lokanta ya da bar cinsi bir yerin iç süslemesinde kullanılacak her nesne burada yer almıştır. Kalorifer yanar, ama çini sobalar da kalabalık içinde, yersizlik içinde gene de yer alır. En büyük renkli lambalardan püsküller sarkar. Bakırlardan yapılmış her cins eşya, tavanlardan, taşıyıcı direklerden, gözünüzün takıldığı ya da takılmadığı her yerden sarkar ya da tavana yakın bir köşede sıra, sıra dizilir. Taze çiçekler kahve önünü, kurulan içini renklendirir. Kahvenin önüne eski amforlar ve deniz süsleri de konmuştur, içerideki masaların camları altında renkli, el işlemesi örtüler, yerlerde halılar, tahta sandalyeler, tahta bar vardır. Burada turistik eşya satan mağazalardan daha aşın biçimde üst üste yığılmış, yorucu bir görünümde süslemeler durur. Telefon devamlı çalışır. Herkes dostlarını kahveye çağırır. Telefonun biraz ötesindeki ayna önünde çoğunlukla erkekler saç tuvaletlerini düzeltir, aslında saçlarına daha aşırı bir karışıklık vererek uzun sayılacak bir süre kendilerini incelerler. Kadınlar tuvaletinde de sürekli olarak taranılıp, boyanılır. Hoparlörler, günün moda şarkılarını durmadan bağırır. Kahvenin ve trafiğin gürültüsü müziği bastırır, ama müzik de hiç ara verilmeden çalınır. Garsonlar Osmanlı yeniçeri cepkenlerini andıran gömlekleriyle plastik taslarda çay, kahve taşırlar. Çaylar bayat, dondurmalar bile ekşimiş bir taddadır. Ama bu durumu müşteriler umursamaz. Bu karışıklık kimseyi tedirgin etmez. Aksine herkesi kahveye çeken budur sanırım. Yabancıları da. Yaz aylarında çok az turist dışarda asılı fiyat listesine bakıp, kahveye girmekten cayar.

Ben ve arkadaşlarım da bu kahveye iki yaz sürekli gitmekten kendimizi alamadık. Birçok kez, bir başka yerde oturma kararı aldık da, Café Boulevard'dan caymak âdeta gücümüz dışında kaldı. Bindokuzyüz yetmişiki yazında hemen her akşamüstü burada oturduk. Bir, iki kişi ile başlayan masalarımızı gün oldu otuz kişi doldurdu. Diğer kentlerde oturan arkadaşlarımız da İstanbul'a gelince buraya uğramayı unutmuyordu. Geçen yaz kimse kahveye devamsızlık edemedi. Hapiste tutuklu bulunanlar bile, tahliye edildikten birkaç gün sonra hemen kahveye geldi. İstanbul'dan, sıcağın ve kalabalıktan hepimiz usanmıştık. Uzaklara, hiç değilse Akdeniz kıyılarına inebilmek, birkaç gün tatil yapmak istiyorduk. Ama hemen hiç birimiz Akdeniz'e inmedi. Kimimiz pasaport alıp, yabancı ülkelere gitmek istedi. Ama onlar pasaport alamadı, almadı. Yabancı ülkeye gitmedi. Tam aksine yabancı ülkelerde bulunan birkaç öğrenci ya da ressam, İstanbul'a gelir gelmez, Café Boulevard'a düştü. Her gün bir öncekinin aynıydı. Çalışan arkadaşlar, işleri de yaz aylarında azaldığından, akşamüstünün erken saatinde kahvedeki yerini aldı. Çalışmayanlar zaten onlardan önce kahveye gelip oturdu. Kimi Ankara'yı övdü. Çankaya'daki kahvelerin Paris bistrolarını andırdığını söyledi. Kimi Café Boulevard pahalı, dedi çevresinde dolaştı. Hemen herkes, artık bu kahveden vazgeçmeli, dedi. Herkes birini, öteki öbürünü görmek için gene de geldi. Haziran ayı başında bindokuzyüz yetmişiki yazında bizim arkadaşlar yorgundu. Ama kimse bir köşede dinlenmedi, kahve ve çevresindeki lokantalarda büsbütün yoruldu ve o yaz akşamı yemeklerinde çoğunlukla beyaz kavak şarabı içildi.

Bindokuzyüzyetmişüç yazı yaklaşmak üzereydi. İçimizden biri:

— Bu yaz da çok kötü geçecek, aynı geçen yaz gibi, dedi.

Biz bindokuzyüzyetmişüç yazında da, aynı arkadaşlar, aynı yaz aylarında, aynı hafta günlerinin aynı

akşamüstü saatlerinde Café Boulevard’da oturduk.

İçimizde eksilen hemen hemen hiç yoktu. Birkaç arkadaş İstanbul’a yerleşmiş, artmıştık. Bürolarında çalışıp, müşteri bekleyenlerimiz gene boş, işsiz, müşterisiz günler geçiriyordu. Gene telefonları bile çalmıyordu. Kısa süren sıcaklar, bir önceki yazdan daha da korkunçtu. İçimizde tek bir gün bile deniz kıyısına gidemeyenler oldu. Gene herkes Akdeniz sahillerine inmek istedi, ama yalnız birkaçımız indi ve çabuk döndü ve Café Boulevard’a geldi.

Kimi günler saatlerce burada oturduk. Sonra kimi pasaja, kimi Boğaziçi lokantalarına gitti, çoğunlukla yeni rakı içildi. Bindokuzyüzyetmişüç yazında ayakkabılar daha da yüksekti. Bunlara «Apartman» denildi. Ve bindokuzyüzyetmişüç yılında Café Boulevard’a daha çok turist akın etti.

(1973)

DİSKOTEK BRAZİL

Akdeniz'in başka bir maviliği var. Hele güneşli bir mayıs gününde. Küçük kentler boyunca ilerliyor tren. Denize bakıyorum. Üzeri puslu. Mavi. Bir nemliliği, bir derinliği, bir uzunluğu var. Nerdeyse boyutlarının içine alıyor beni. Durgunluğu da rahatlatıcı. Trene durmadan inip, binenler var. Bunlar şişman ya da zayıf, yüzleri yanık ve kuru ciltli, yaşlı ya da yıpranmış, ekmeklerini çok güç kazandıkları yüzlerinde belirlenmiş, ama canlılık ve insancılıklarından hiç bir şey yitirmemiş İtalyanlar. Arada bir onlarla konuşuyorum. Denize bakıyorum, koridora çıkıp trenin durduğu istasyonlara, çevreye, yapılara, yapıların balkonlarına, balkonları süsleyen saksı içindeki çiçeklere, ya da balkonlara atılmış döküntülere, asılmış çamaşırlara, aralanmış bir pencereye, pencereden bakan insana, yolda ilerleyen küçük arabalara, bir köşe başında durmuş insanlara, yaya kaldırımlarında yürüyenlere, bisikletlilere, dolu ve boş kahvelere, bir büyüğün elinden tutmuş yürüyen küçük çocuğa, tek tük beliren bir papaza ya da toplu yürüyen rahibelere bakıyorum. Sonra bir sınıf öğrenci görüyorum, bu küçük kent insanlarıyla hiç bir ilintim olmadığını ve belki de buranın hiç bir şeyini ansımayacağımı düşünüyorum, tren ilerliyor. Yirmi mil kenti geçilince, birden Fransa toprakları başlıyor. Buradan ne kadar süre sonra Nis'e vardığımı ansımiyorum. Ama pek geç değildi, öğle üzeriydi. Zelda'nın evinin balkonunda oturuyoruz. Güzel bir sıcaklık var. Hele bu sıcaklık yılın duyulan ilk sıcaklığı olunca. Sigaraların da tadı bir başka. Sonu kesilmeden içebiliyor insan. Evin hemen çevresinde yükselen diğer yapılardan sonra, yemyeşil dağlar başlıyor. Kentin denize açılan yönü dışında, her çevreyi kapsıyor bu dağlar, bu yeşillik. Evin balkonundan deniz yönü derin bir pus içinde yitip gitmiş. Pus da olmasa deniz görünmez sanıyorum. Yorgunum, ama deniz kıyısına kadar inmek, o yıllardır ününü işittiğim palmyelerle kaplı geniş bulvarı görme isteği, içimi içime sığdırmıyor. Bu yeşillik, beyaz ya da uçuk renkli evler dışında şimdilik nasıl bir kentte olduğumu bilmiyorum. Ve birkaç saat sonra geniş bulvar üzerinde denize doğru yürüyorum.

Mağaza, mağaza, mağaza, köşede ya da yapılar arasına sıkışmış bir kahve, gene mağaza, daha büyük bir mağaza, karşı kaldırımda ünlü büyük mağazalar ve gene bir kahve, gene mağaza, ışıklar, yol kavşakları, yoğun insan ve taşıt trafiği, koşan, her yanı bürüyen bir kalabalık arasındayım (henüz denize varmış değilim). Büyük bir parka geliyorum. Parkın her iki yanından denize dikey inen bu bulvarın biteceğini sanıyorum. Parkın içinden mi, ya da dışından mı yürüyeceğimi düşünüyorum. Parkın içinde çok yaşlı insanların çok durgun oturduklarını görünce, üzerinde bulunduğum bulvarda yürümeyi yeğliyorum.

Alanlardan da daha geniş bir bulvara varıyorum. Çok geniş ve üzerinde binlerce şezlongun dinlenecek insanları beklediği yaya yolunun hemen altı taşlık plajlarla kaplı. Gerisinde açık Akdeniz pusları içinde burada. İşte Amerikan, Fransız, İtalyan ya da Fransız - İtalyan ortak yapım filmlerinden yıllardır kafamda belirginleştirilen Riviera burası. Akşam yaklaşıyor. Çok yorgunum. Şöyle denize bir girip çıksam, bütün bu görünümlerden yorulan kafamın dinleneceğini biliyorum. Ama kimse yüzmüyor bu saatte. Yarın sabahı beklemek gerekiyor. Şezlong yığınları karşısında çok büyük yapılar, yan yana bahçeler içinde diziliyor. İlk katlarında lüks kahveler ve dükkânlar var. Kent Akdeniz boyunca uzanan ve onları dikey kesen bulvarlardan oluşuyor. Bu bulvarları, bahçeler içine

kurulmuş çok, çok büyük yapılar, kendi deyimleriyle, rezidanslar kaplıyor. Bir yörede tüm yapılara bestecilerin adları verilmiş. Beethoven malikânesi, Chopin malikânesi, Mozart Mendelsohn malikânesi vb. diğer bir yörede her evin adı bir yazara ait. Balzac malikânesi, Zola ve ve... çağdaş yazarların adları henüz bir yapıya verilmemiş, buna daha zaman var belki, diye geçiyor aklımdan.

Denize sırtınızı verip de kenti karşınıza aldığınızda, tüm sol yöreyi bu zenginliklerin oluşturduğunu göreceksiniz. Zenginlik gerilere, dağlara dek varıyor, sonra gökyüzünden bilmiyorum nereye uzanıyor.

Batı Avrupa ve Amerika'nın süslü ve besili zenginleri buradaki bulvarları, kahveleri, mağazaları dolduruyor. Kentin bu yöresinin diğer bir niteliği de doğal insan yaşını aştıklarından kendilerine «fossil» denebilecek yaşlıların burada olağanüstü bir boya ve takıp takıştırma içinde bir cins-köpek ya da pinpon bir adamla dolaşmalarıdır. Almanlar Mercedes arabaların en büyük ve pahalılarını burada kullanıyor. Nasılsa Amerikan keşifleri aynı görüldüğü gibi romantik, güzel bir yer olmadığını kanıtladı. Boş, dağlık, kayalık, ıssızlıklar denizleriyle dolu, bombok bir yer ay aslında. Ne yapsın ayda Alman ya da zengin Amerikan? O halde, zengin Alman ve Amerikalılar, ortak pazarın ileri ya da geri gelen ülkelerinin turistleri nereye gitsin? Elbet Nis'e gitsin. Kan'a gitsin. Neresi için yaratılacak modalar? Kimlere satacak mallarını moda evleri? Hermes? Dior? Şanel? Kaşarel? Ve kurtlanmış kaşer?

Elbette Nis'deki seçkin tabakaya. O halde Nis'desin ve Diskotek Brazil'desin.

Diskotek Brazil Nis'in sağ yöresindedir. Nis'in sağ yöresi fakir mahalleleriyle iç içe kenetlenmiştir. Sokaklar dar, eski, evler de renk renk ve sokaklar kadar eskidir. Canlı küçük kahveleri vardır. Dar sokaklarda küçük dükkânlar malları dışarı çıkarır. Burada balık yanında pantolon da satılır. Aziz Meryem'in kaçıncı mezarı (burada turist yanılıyor olabilir, rehbersiz ve şehir plansız dolaşmıştır) fakir yokuşlar bitiminde gizlilik içinde iki çöküntü yapı arasında sessizlikle durur. Buradaki yapıların adları yoktur. Her odasında bir başka aile oturur. Kapı aralarından bakıldı mı, izbe, yıkık dökük koridorlar, merdivenler küf kokar. Camların önlerine tenekeler içinde birkaç sardunya çiçeği yerleştirilmiş, sokağın bir yanındaki pencereden diğerine çamaşırlar asılmıştır. Tüm zenciler buralarda barınmaktadır. Kapıların önlerinde saçları boyalı, apartman ayakkabılı, çok geniş paçalı mavi pantolonlu genç kızlar oturur. Birbirlerine aşk öykülerini (ve ah!) bu yaşamdan, Nis'in eski mahallelerindeki iç içe yaşamdan, nasıl kurtulmaları gerektiğini ya da kurtulma olanağını ya da olanaksızlığını anlatırlar belki de.

İyi giyimli ve güzeldir bu kızlar. Batı Avrupa tüketim toplumu içinde, iyi giyimli olmamak hemen hemen olanaklar dışındadır. Bu kızları Riviera boyunca gezinirken gören, hangi sınıftan olduklarını bilemez. Ve evet, Riviera'da en zengin sınıf belki de turistlerdir. Nedir turist? Turist kendini mi kalkındırır, ya da gittiği, ziyaret ettiği ülkeyi mi? Ya da ağır bavulunu mu kaldırır bir istasyonun peronundan bir başka ülkeye giden trenin ikinci sınıfına binmek için? Belki de Diskotek Brazil'de kadeh kaldırır Martinikli gençlerin sağlığına! Fransız sömürüsü Martinimin gençleri (ne güzel bir tanım şu sözcük: SÖMÜRÜ) Nis'deki Diskotek Brazil'de dans eder. Dans etmek bu zencilerin kanında var. Sömürülen zenciler yanlarında bir tek kız olmadan (kızsızlığa alışmışlar sanki) en canlı, en güzel danslarını Nis'deki Diskotek Brazil'de yaparlar.

Diskotek geniş Riviera sahilinin, palmyelerin en çok yükseldiği yerde, bir katlı, gerisinde fakir mahalleleri uzanan yerdedir. Geniş camlar, yaya kaldırımı yüzeyine dek iner. Ayakta durulacak küçük

bir bar dışında masalar ve alçak sandalyeler de düzenle yerleştirilmiş. Burada müzik bir band ya da pikaptan kendiliğinden çalmaz. Zencilerin paralarını bir müzik dolabına atıp, «parayı veren, düdüğü çalar» gibisinden dans parçalarını ödemeleri gerekir. Onlar da bu konuda eli açık davranıp, müziğe hiç ara vermemek için, durmadan atarlar bozuk paralarını müzik dolabına. Martinikliler zenci ırkının tüm gençliğini, doğallığını, kararlı direnişini oynuyor. Hiç bir beyaz, dans biricinsi de olsa, böyle içten gelen hareketlerle müziğe uyamaz. Yaşasın Riviera! Yaşasın Nis! Yaşasın Diskotek Brazil! Yaşasın sömürülen milletler ve zenciler! Yaşasınlar ki sömürsünler, sömürsünler ki, parayı verip, dans etsinler! Oynasınlar!

Ve İlyas:

İlyas bir Fransız genci, ince uzun boylu. Kepçe kulaklı, kocaman siyah, biraz patlak gözleri, kemiği belli olan çenesi var. Zenciler arasında hemen göze çarpıyor. Çünkü hiç iyi dans edemiyor. Herkesin denize girdiği, sıcak güneş altında yattığı bir günün gecesinde Diskotek Brazil'e gelmiş. Uzun keten bir pardesü giymiş, boynuna yün bir kaşkol dolamış, ayaklarında keten ayakkabılar var.

Pardesünün kollarından bir gömlek ya da kazak sarkmıyor, içi çıplak olabilir. Garip danslarıyla hemen dikkatimi çekiyor. Kendi kendine el kol hareketleri yapıp kenetleniyor, sonra bir balet gibi sıçırıyor, yere eğiliyor, sonra kollarını üst üste birleştirip heykel gibi toplanıyor. Zencilerle kıyaslanırsa, hiç beceremiyor dansı, ama keten ayakkabılı ayağı ile ara sıra bir dans hareketi yapıyor ki, taş çatlasa Martinili, İlyas kadar becerikli olamaz. Sonra gene şaşırıyor, dansı yüzüne gözüne bulaştırıyor, beceriksizliği ile dikkati çekiyor. Bir ara oturduğu sandalyenin bana çok yakın olduğunu görüyorum. Biraz konuşuyoruz. İlyas onsekiz yaşında. Diskotek Brazil'e gelmek için altı kilometre yaya gidip geliyormuş. Sabahları yedide işbaşı yapıyor, 15,45'e kadar bir büroda evrakları düzenliyormuş. Bin yeni frank kazanıyormuş. Bir ara Paris'de oturmuş, ama hiç sevmemiş Paris'i. Paris'de çok yalnızlık çekmiş. Riviera'da çok mutlu imiş. Bu yakınlarda bir de erkek kardeşi varmış, isterse ara sıra onu görebiliyormuş. (Sanırım kardeşi pek dans sevmezmiş).

Martinikliler müzik dolabına para atıyor. En çılgın şarkılar insanın kafasındaki tüm düşüncüyü siliyor. Bir şarkıcı avaz avaz bağılıyor. Bulvar ışıklar içinde, ama arabalar var. Herkes piste koşuyor. Kendi kendilerine dans eden iki fransız kız da gelmiş.

— Bu şarkı ile dans etmeliyim, diyor İlyas. Keten ayakkabılı ayağını dizine doğru çekerek nefis bir figür atıyor.

Gece yarısından sonra eve dönerken karşı kaldırımında İlyas'ın iki zenci arasında konuşarak yürüdüğünü görüyorum.

— Aaa, İlyas!

diyorum. Hemen aklıma yürümesi gereken altı, yedi kilometre geliyor ve sabah nasıl kalkıp işe gidecek, diyorum.

Bulvar ışıklı. Deniz gerimde kaldı. Dağlar yönünde yürüyorum. Sokaklar boş. Tek tük bir araba geçiyor. Bir iki yerde de küçük bir turist grubu dikilip duruyor. Kapanmamış birkaç kahve içinde masa topu oynayanlar var. Sabahleyin kentin her köşesi dolacak. Turistler, yerliler ve fosiller malikânelerden ya da küf kokan merdivenlerden inip, güzel yaz başlangıcı sıcaklığında güne başlayacaklar. Ben de Zelda ile yüzmeye gideceğim. Zelda üç yıldır Nis'de yaşıyor. Tek dostu şişman kedisi.

ESKİ LİMAN

Sonbaharda büyük lodos fırtınaları oldu. Hava sıcak güneşliydi. Dayanılmaz başağrıları çekiyordum. Omurgamdan üç fıkra kaymış, bütün sinirlerimi sıkıştırıyordu. Başımın altında büyük bir yastıkla biraz dolaşıyor, boynumu hiç bir yöne çeviremiyordum. Çoğunluk koltukta oturup, deniz üzerindeki beyaz dalgalara bakıyordum. Ağrılar beynimi uzun süre su altında kalmış gibi sıkıştırıyordu. Bu güzel sonbaharda böylesi başağrısı ne büyük şanssızlıktı. Kitap bile okuyamıyordum.

Gri, yağışlı günleri gene lodos fırtınaları izledi. İstanbul Boğazı, Marmara'dan gelen güçlü esintiyle, beyaz dalgalar halinde kabarıyordu. Günaşırı kentin uzak semtindeki bir hastaneye gidiyor, çeşitli yerleri yeni kırılmış, kanlar içinde koridorlarda yatan hastaları geçtikten sonra, çocuk felçli bebekler ya da yaşlılar, ya da benimle aynı hastalığı çekenlerle birarada bakılıyordum. Altı ay. Hastaneden çıkınca, çoğu kez başağrısından ağlamamak için güç dayanıyordum. Bu günlerde sokağa çıktığımda kendimi yaşamın, çağın, kentin, insanların, herşeyin çok dışında buluyordum. Ama biliyordum. Gene ağrılar duymadan, sokaklarda güzel gezintiler yapabilecektim. Yürümek, her gördüğüm nesnenin gerisinde uzun şeyler düşünmek en sevdiğim uğraşılardan biridir. Çoğu kez öyle küçük, ama ilginç olaylar olur ki, bunları gördüğüm an kafamda bir öykü belirir. İstanbul böyle öykülerle doludur. Bu kentin en güzel öykülerini Sait Faik yazmış diye düşünürüm. Onun bu uğraşısını sürdürmek gerek derim. Ama hep günlük olaylar zamanı alıp götürüyor. Ya uyku gecikir, ya uyku çok uzar, ya bir yere yetişmek ya da bir yerden hızla dönmek gerekir. Ya çok ya da az öfkeli olurum. Aranması gereken insanlar ve gidilecek yerler vardır. Çocuğa eski masalları günümüze uydurup anlatmak gerekir, kapı çalınır, cam çarpar ve kırılır, aygaz biter, yakıt gelmez, su kesilir ve öyküsü yazılacak sokak izlenimleri silinir. Gene yenileri oluşur... bunları yaşamamanın tadı bile yeter insana.

Birden ilkbahar geldi mi, renkler, gökyüzü ve doğal ışıkların parlaklığı değişiverir. Taksim Alanı'nda çiçek satan çingenelerin sayısı ve çiçeklerin çeşidi artar. Kentin en güzel görüntülerinden biridir bu. İstanbul'da başlayan ilkbaharı bırakıp, daha ileri bir ilkbahara, Antalya'ya gidiyorum. Gemi bulutlu bir havada kalkıyor. Fantom uçakları kentin tepesinde deneme uçuşları yapıyor, ama bir süre sonra bu savaşı anımsatan gürültüden uzaklaşacağım. İçim coşkuyla dolu, inançlarım daha bir güçlü, sapasağlamım. Her konuda sanki en doğru düşünceye ulaşmışım. Böyle anlarda insan hem güçlü hem de mutlu oluyor. Gene her ayrıntıya dek bakmak, uzaktaki kıyı şeritlerini, denizin yüzeyini ve bununla birlikte dünyanın tüm zamanlarını düşünmek istiyorum.

Güneşli, sıcak bir havanın insanı ısıttığı erken bir sabahında İzmir'in yeni limanına varmışız bile. Birinci kordonda yürüyor, kendimi yeni bir ülkeye gelmiş gibi duyuyorum. Burada zenginlik taşıyor. Büyük yapıların altlarında dev mağazalar var. Yaya kaldırımının üzeri muhteşem Amerikan arabalarıyla dolu. Nato karargâhı, Alman ve Yunan konsoloslukları da burada. Avrupa'daki gibi yaya kaldırımının üzerine taşan renkli, pahalı ve güzel lokantalar dolu. Burada ayakkabı boyacılarının tezgâhları bile pırıl pırıl pirinçten ve zengin boya çeşitleriyle bezeli. Her gelişimde Türkiye'nin diğer

yerlerinden daha canlı, daha zengin görürüm İzmir'i. Severim de bu kenti. Ama hiç bir insanla bu kentte dostluk kuramadım, insanlar hep yabancı kaldı bana.

İkinci günün ilk ışıklarında Eski Antalya limanına yanaştığımızda, sevinçten ne yöne bakacağımı şaşırdım. Uzaklarda Toroslar kat kat sıralanıyor, bir kolu dimdik, yüksek kaya halinde denize dikey iniyor. Kent geniş ovanın deniz kıyısında uyanmış bile. Dalgakıranın üzerinde başlayan eski surlar, limanın ortasına doğru gerideki tepelere yükselip uzuyor. İlk eski Rum yapılarını görüyorum, sonra çardaklar altındaki renkli lokantaları; ağaçlar, çardaklar ve teras içindeki kahveleri. Balıkçı tekneleri, sandallar dalgakıranın içini doldurmuş ve henüz denize indirilmeyenleri gerideki yapılarla, deniz arasındaki yola çekilmiş.

Surlar arasından yeşillikler, kır çiçekleri, Akdeniz bitkileri sarkıyor. Balkonlara, pencere içlerine saksılar yerleştirilmiş. Saksılar beyaz kireçle boyanmış. Sardunyalar pembe, kırmızı, koyu kırmızı, beyaz. Beni sevindiren bir çiçektir bu sardunyalar. Bana hep Akdeniz'i, tanımadığım Sicilya adasını bile düşündürür. Gerideki büyük çınarların altlarında da balıkçı tekneleri var. İnsanların yüzleri güneşten iyice kavrulmuş, sağlıklı bir görünüşleri var. Burada her şey renkli. Yamalı gömlekler, pantolonlar da renkli. Çalışan insanların elleri de renkli. Bronz. Limanın hemen gerisinde, tahta Selçuk evleri daracık sokaklarla iki yönlü dizilmiş. Bu sokakların her birinde şaşırtıcı bir görüntü var. Çivit mavisi bir ev, çivit mavisi boyanmış tahta çerçeveler, yemyeşil bir kapı, bembeyaz bir ev, kırmızı pancurlar, sarı bir kapı, cumbalar, dar, oda büyüklüğünde bir alan, dönemeçli köşebaşında bembeyaz çiçek açmış bir ağaç, tahta kapılar, gene küçük cumbalar, merdivenler, çeşmeler.

Sabah erken saatte, bu evlerin insanları gerideki yokuşu tırmanıp, kentin merkezindeki işlerine gidiyor. Havada durgun, bunaltmayan, bahardan çok, güzel bir yaz gününün sıcaklığı var. Bu tür sıcaklık da gene güneşe özgü. Canlılık veren, insana ağırlığını duyurmayan güzel bir sıcak.

Termessus'a geldiğimiz gün de Antalya'dan geçtik. Torosları tırmandık ve kentin gözetleme kulelerinin bulunduğu tepelerde yürümeye başladık.

Termessus yüksek kayalar üzerine kurulmuş bir kent. Kentin tüm yapısında dümdüz, dikdörtgen kesilmiş kayalardan başka yapı ögesi göze çarpmıyor. Anayollar kaya, tiyatro kaya, gimnasyum kaya... aralarında harç da kullanılmamış gibi. Kent onyedinci asır önce terk edilmiş. Ve hiç bir düzenlemeye uğramamış. Belki de bu nedenle böylesine dehşet verici. Büyük büyük dikdörtgen sandık biçiminde insan mezarları, bunların geniş yanlarında yuvarlak, dar yanlarında kare biçiminde süslemeler var. Çatıyı andıran kaya biçiminde de mezar kapakları; küçük taş sandıklar da küçük çocuk mezarları. Bazı taşlar birbiri üzerine düşmüş. Tüm kenti yaban bitkiler bürümüş. Bazı anayolların altında dev uçurum biçiminde oyulmuş, yuvarlak kapakları olan yiyecek ambarları bulunuyor. En yüksek kayalar üzerinde yer alan anfitiyatro, gerisindeki Toroslar, önündeki geniş ova, her yanı bürümüş bitkiler ve onyedinci yüzyıllık terkedilmişlik içinde güzel mi bilemiyorum. Burası belki de sanat olayları yanı sıra, bir kenarından insanların uçuruma atılıp öldürülmeleri için kullanılmış. Bin metreyi aşan bu yükseklikten Akdeniz de görünüyor. Bir turist grubundan başka ses yok. Dağ havasının canlılığı var ortada. Onyedinci yüzyıldır bomboş ve ölü bir Termessus. Kayalar içine kapanmış bu kent insanı ilk çağlara, kurgubilim kentlere, belki de ayın üzerine götürüyor. Bir tek insan heykeli görmedim burada.

Öğleden sonra Antalya Eski Limanı üzerindeki alanın kaldırımlarında oturuyoruz. Zeynep'le konuşmaya çalışıyordum.

— Seni de o eve gittiğin için mi tutukladılar? diyorum.

— Evet, o evde. Birkaç gün hiç uğramamıştım. Bazı arkadaşlar için kuşkulanıyordum. Gerçi apartmanın önüne vardığımda bir gariplik sezdim. Perdeler kapalıydı. Yukarı çıkıp çıkmamayı çok düşündüm. Ama gene de merdivenleri çıktım. Kapıyı çaldığımda anlamıştım. Hem içeri beni kıbarca buyur ediyorlar, hem de geri gitmemem için hızla kolumdan çekiyorlardı.

— İşkence yaptılar mı?

— Hayır,

diyor, ama biraz yüzü kızarıırken ekliyor:

— Biraz, herkese yaptıkları kadar.

Limana merdivenlerden iniyoruz. Basamakların bitiminde gene küçük bir alan, duvar köşesinde de bir çeşme var. Ardından dar sokakları geçiyoruz. Ölü kentte beş saat dolaştıktan sonra, bu canlı limana inmek çok coşku verici. En ileride, kent duvarlarının dibindeki büyük çınarın altında oturuyoruz. Ben bu günün bitmesini hiç istemiyorum. Zeynep de öyle.

Bizi sevindiren bir şey var. Akdeniz mi? Güneş mi? İlkbahar mı? Benim sağlıklı olmam, onun tutukluluğunun bitmiş olması mı? Eski liman mı? Termessus'da yaptığımız sessiz yürüyüş mü?

Deniz durgun ve yeşil-mavi. Yosun kokuyor. Eski kent duvarları üzerine kurulmuş fakir evlerinin büyük televizyon antenleri var. Limanın dalgakıranı üzerinde yürüyoruz. Antalya'nın eski limanı insana hiç bir yeri özletmiyor. Liman insanın tüm özlemlerini dolduruyor, ve sanki yaşamının hiç bir kesimini ansıtmıyor.

(Bu duygumda yanılıp yanılmadığımı anlamak için defalarca gittim eski limana. Yanılmıyormuşum.) Gevşek bir durgunlukla karışık, anın içinde mutlu kılıyor insanı.

Geniş asfalt yol Manavgat'a doğru uzanıyor. Hava kararmak üzere. Antalya'dan çıkışta sebze serleri var. İlkbaharda biberler, fasulyeler yetişmiş bile. Ovanın her yanından verimlilik taşıyor. Geniş tarlalar ekili. Buğdaylar haziranda oluyor, pamuk eylülde. Gelişmiş ülkelerdeki gibi sulama tesisleri ile donatılmış tarlalar. Her su yolunun üzerinde bir başka siyasî slogan yazılı. Birçoğunda da «Fakir babası Demirci», «Meşalemiz Menderes, başvekilimiz Demirel» diyor. Gözlerim hiç bir sloganı okumadan geçmiyor. Fakir babaları böyle oldukça yoksullar ordusunun çoğalmasına şaşmıyoruz hiç.

Gün uzun. Ama biz Side'ye varmadan hava kararıyor. O gece hep Termessuslu insanları düşünüyorum. Kartal Yuvası denen bu kentin insanlarını gözümde canlandırabilmem olanaksız.

Sabah Side müzesinde mermer heykellere bakıyorum. Apollo ile Hermes o kadar güzel ki, Apollo'nun bacağını okşamaktan kendimi alamıyorum.

Akşama doğru sağnak yağmur yağıyor. Islanmış köy yolunda Zeynep'le birlikte yürüyoruz. Bu yol boş oldu mu çok güzeldir. İki yanını eski yapılar sıralar. (Bu yaz bazıları yıkılmış, yerlerine demir ve beton yığını dükkânlar yapılmış.) Köy girişinde Roma sütunlarıyla başlayan bu yol, eski Side limanına dek uzanır.

Süleyman'ın çayevine gidiyoruz. Buranın hiç bir benzeri yok. Adı «Morning Star», uluslararası hippiler tarafından bilinen bir yer. İçeride sürekli beat müziği çalıyor. Burada yerli ve yabancı

hippilerin yanı sıra, köyün hippie görünüşlü gençleri de toplanıyor. Duvarlarda araba yarışçısı, kraliçe, sinema oyuncusu gibi, yabancı ünlülerin büyük, renkli afişleri asılı. Kahvenin sahibi Sideli Süleyman da saçlarını uzatmış. Bulucinin üzerine göğsü açık, yemyeşil bir şile bezi gömlek giymiş. Çıplak kıllı göğsünü, büyük bir kösele kolye süslüyor. Ayağında da yalnız başparmağını bir deri bantın sardığı kösele bir sandal var.

— Seni hangi davadan yargıladılar?

— Uçak kaçırma, diyor.

Ürkek, çekingen, heyecanlı ve aşırı duyarlı bir kız. Müthiş bir halk sevgisi var. Dün limanda çilek satın aldığımız satıcı çilekleri temizleyip, üzerlerine birer kürdan koyup getirdiğinde, satıcının saygısına gözleri yaşarmıştı. Daha sonra yanlarında bir süre misafir edildiğimiz ser işçisi köylülerin konukseverliği de ağlatmıştı onu.

Bu denli duyarlı bir insanın uçak kaçırma olayıyla nasıl suçlandırıldığını hiç kavrayamıyorum.

Zeynep de bana bazı şeyler soruyor. Ve ona çok açık yanıtlar veriyorum. Aynı anda da şunları düşünüyorum:

«... belki de insanların birbirlerine duygularını salt anlatmaları olanaksız. Ben çok açık konuşmaya çalışıyorum. Sonsuz bir bağımsızlık, sonsuz bir özgürlük duyduğum için. Bu duygularım, zamanları da, ülkeleri de, kentleri de aşıyor. Termessus'dan önce, çok önce başlıyor, nerede biteceğini bilemiyorum, ama hiç bir yerde hiç bir zaman bitmeyecek gibi...»

— Seni bir iki arkadaşın anlatmasından bilmesem, pek dostluk kuramazdık, itici bir görünüşün var, diyor.

— Devrimci inançları olan kadınların sert, militan bir dışgörünüşe bürünmelerine karşıyım. Kadın, kadın olabilmeli. Bu da kolay değil. Halklara olan sevgisini, insan ancak bireylerle olan ilişkilerinde geliştirebilir. Çok sevmeyen, çok sevişmeyen birinin insancıl bile olabileceğine inanmıyorum, diyorum.

Beklediğimiz arkadaşlar geliyor. Zeynep'i bilmem ama, bu Akdeniz geceleri beni sevinçten ürpertiyor. Ötedeki otellerden birine içki içmeye gidiyoruz. Otele giden yol, deniz kıyısında uzanan, dalgaların ıslattığı kumsaldan geçiyor.

Termessus gezintisi ve Side'nin yağmurlu akşamının uzantısındaki serin gecede en güzel sevişmelerin derinliği var.

(1976)

HAYALET OĞUZ

Biz yıllardır bu kentte yaşıyoruz. İçimizde ömrü bitenler oldu. Onları oldukça eğlentili törenlerle gömdük. Bu törenlerden ağıt ve içtenlik yönünden en ağır basanı Hayalet Oğuz'un cenaze töreni oldu. Oğuz, İstanbul'da yaşadı. Oğuz bir dönemi yaşadı. Yeryüzünde belki de hiç kimsenin yaşayamadığı gibi. Tek bir sandalye sahibi olmadı. Bir, iki giysisi temizleyicide durur, kirlenince yenilerini satın alır, iç çamaşır ve çoraplarını en yakın çöp tenekesine atardı. Ev almadı, ev kiralamadı, eşya almadı, eşya tamir ettirmedi, belki de bir tek mobilya mağazasına girmede. Pasaport almadı, karı almadı, karı boşamadı, kimseyi gebe bırakmadı, resmî dairelere girip çıkmadı.

Bir kez bir kadın parmağına yüzük takıp:

— Oğuz, sen benim nişanlımsın, dediyse de, Oğuz kadının başkalarıyla yatıp kalkmasına hiç ses çıkarmadı. Kimseye baskı yapmadı, canlı ya da cansız hiç bir şeye malı gözüyle bakmadı. Nişanlı geldiği gibi gitti. Bu da Oğuz'u ne sevindirdi, ne de üzdü.

Oğuz'u, ilkokulu bitirdiğim yıl Fatih'teki evimizin balkonundan ağabeyimin odasına bakınca görmüştüm. İncecik bir adam, yatakta uyuyordu. Zayıflıktan ölmüş gibiydi. Yüreğim burkuldu. Anneme koştum:

Anne, içeride yatan adam zayıflıktan ölecek, dedim. Oğuz, 21 yıl sonra, 1975 eylül ayında öldü. 21 yıl süreyle birbirimizi çok sık gördük. Aynı evlerde yaşadık, aynı çevrelerde dolaştık. Aynı kitapları okuduk. O, özellikle yeni çıkan telif kitapları ilk günden edinirdi. Ya yazar ona vermiş, ya da Oğuz satın almıştı bile.

Okuyayım, sana bırakırım, derdi.

Ya da en ilginç, en olmayacak satır ve sayfaları bulur, yüksek sesle bana okur, kitabın özünü bir iki dakikada ortaya koyuverir, arkasından bir de şakasını yaptıktan sonra, kitabı bırakır giderdi.

Çoğunlukla da elinde bir İngilizce polisiye roman bulunurdu. Türkçe'ye çeviri ve derleme olarak yüze yakın kitap kazandırmıştı. Adını hiç bir zaman çevirmen, yazar, ozan, şunu yaptı, buna çalışıyor, bunu hazırlıyor... gibilerden kullanmadı. Yazın çalışmalarında tam bir fabrika işçisiydi. Sığınabileceği bir köşede çalışır, çalışması bitmeden kazanacağı parayı çekmiş, bitirmiş, sayfalarca çeviri bedeli de borçlu kalmış olurdu. Yüzlerce film senaryosu yazdı Yeşilçam'a. Bunların tümünün adını bile bilmez, filmleri de görmemiştir. Parasını alınca dar paçalı bir bulucin, bir kazak, bir montomeri ya da mevsime göre yeni bir gömlek satın alırdı.

İyi bir yemek yer, ardından Kulis, Papirüs gibi barlara uğrar, barmenlere önceki içki borçlarını öder, yanındakilere içki ısmarlar, oracıkta rastgeldiği bir iki dostuna:

— Şu paramı saklayıver, sonra senden isterim, hepsini bitirmeyeyim, der, belki o gece Klüp 12'de bir şişe viski açtırır, geceyi bir bar kadınının yanında, kadına dokunmadan sızarak geçirir, ertesi gün bir Bafra sigarası alacak parası kalmadan, gene Taksim - Beyoğlu çevresinde yaşamına başlardı.

Kurbağa bacağı, mantar turşusu gibi garip yiyecekler severdi. Beyoğlu'na gelen ilginç filmleri de

ilk gören o olurdu. Çok ender insanda rastlanan bir zekâsı vardı. Ölmeden beş gün önce Bulvar Kahvesinde oturuyorduk. Oğuz: E.'ye uğradım. Sen benden daha önce gebereceksin, çok sevmiyorum dedi, diye gülerек anlattı. Hepimiz gülüştük. İnsanın, kendi ölümü üzerine ölmeden dört gün önce şaka yapabilmesi üstün bir zekânın bile işi değil. Ölmeden dört gün önce, insanın hastaneye taşlı bir yüzle gitmesi için, Cağaloğlu'nda para araştırması inanılır gerçek değil.

Biz hep «Hayalet ölmez», diye düşünüyorduk. Onu, Heybeliada sanatoryumuna götürmedik bile. Son yemeğimizi Degüstasyon'da yedik. Salçalı bir dana söylemiş: Ağzının tadını bilen ağabeyin de, hep bu soslu danayı yer burada, demişti. Ben de arsızlıkla onun soslarına ekmek batırmış, bir ay Heybeliada'da dinlen, sakın İstanbul'a inme, biz gelir seni görürüz, demiştim. Erken çıkmıştık lokantadan, İstiklâl Caddesi kalabalıktı gene. Havasız ve pisti her zamanki gibi. Oğuz heyecanlı idi. Sanki önemli bir olay onu bekliyordu. Erken yatmak, bir an önce hastaneye gidip, yerine uzanmak istiyordu. Ama bu gidiş hastaneye, ölüme falan değil de, hiç çıkmadığı bir Avrupa yolculuğu, ya da sevdiği bir kadınla buluşacağı sabahı bekleyiş gibiydi.

— Senin de Celâl Sılay için yazdığını okudum, dedi.

— Meraklanma, senin ölüm yazını da kaleme alıyorum, dedim.

Gülüştük.

Tünel'e doğru yürüyecekti. Otuz yıldır yaşadığı bu caddede son yürüyüşü olacaktı bu, yorgundu. Ağabeyimin evinde uyuyacaktı, yanında pek tanımadığı bir üniversiteli genç kalacaktı. Bu çocuk onu sabah Ada vapuruna bindirecekti. Ve Oğuz dört gün sonra akciğer kanserinden boğularak ölecekti. Kırkaltı yaşında ve kırkaltı kilo olarak.

Oğuz öldükten birkaç gün sonra şunları yazmaya çalışmışım: Sevgili Oğuz İstanbul kentini bu Eylül ayı bıraktı. 3 Eylül 1928'de doğdu. 17 Eylül 1975' de öldü. 1.73 boyunda, 46 kilo idi. Şişli camisi avlusuna tabutunu dört kişi hafif bir çanta taşır gibi getirdi. O zaman tabutun içinde onun yattığına kuşku kalmadı.

Oğuz'un çok güzel, nerdeyse kitap adı gibi «Eğlentili Bir Gömme Töreni» oldu. Mezarına sahip çıkacak bir hısmı bulunamadı. Yanına kimse gömülmesin, mezar cemaatin olmasın diye, tapusu Sinematek Derneği adına çıktı. Oğuz'un çok güzel bir mezarı oldu. Üzerine açık leylâk rengi kır çiçekleri diktik. Mezarlıklarda ekmek paralarını çıkaran çocuklar da bol su döktüler. Toprak canlandı. Güzel koktu. Çelenklerini üstüste yığdık. Çocuklar gene diri gonca gülleri suladı. Görevimiz bitmişti.

Otuz kadar yakın dostu Krepen Pasajı'ndaki Neşe Meyhanesinde oturup, onun anısına yedik, rakı içtik, üstelik iştahla yedik. Akşamüstü aşuresi bile pişip geldi.

Beyoğlu'ndan uzaklaşırken biraz sarhoş ama çok üzgündüm.

Oğuz yaşamının çeyrek yüzyılını elliye yakın dostunun evinde geçirdi. Oğuz aylarca da benimle kaldı. Onun konukluğu bir kelebek gibiydi, insana kendini hiç belli etmemeye çalışır, hiç bir özel isteği olmaz, ince ve sevimli bir sesle konuşur, eve gelirken çiçekler ve pasta getirir, bana Alman eğitiminden geçtiğim için, Mutti, derdi.

Yatma saati geldiğinde bir yere kıvrılıp uyuyuverir, sabah yanına erken saatte bile gelinse, hemen bir espri yapardı:

— Ne o, sahura mı kalktın?

Kimsenin görmesine olanak vermeden hemen giyiniverir, azalmış saçlarını özenle tarar, kolonya sürer, bir bardak çayını kendi koyup, Bafra sigarasına başlardı.

Oğuz, yanında kaldığı dostlarına aldığından çok daha fazlasını verdi. Dostluk, güleryüz gösterdi onlara. Akıllıca yapılmış şakaları ve bulunmaz kişiliğiyle öylesine yeri doldurulamaz bir insandı ki, onu tanımış, onunla birlikte günler, geceler geçirmiş olmayı, erişilebilecek mutlulukların en büyüklerinden sayıyorum.

Balıkpazarı meyhaneleri, Beyoğlu lokanta ve gece kulüpleri, kahveler, Nazmi, Kaptan ve ender olarak gittiği birkaç taşra kentinde geçen bu kısa yaşam, boyutlarına yeryüzünde herkesin erişemeyeceği bir yaşamdı.

Ölümünden altı ay kadar önce, yağışlı bir günde bana küçük bir valizini getirdi. Yıllardır hiç açılmamış. Afrika Handa, Bülent Oran'da kalmış bir valiz. İçinden iki taş baskısı örtü çıktı. Yepyeni. Onları bana verdi.

— Bunları bir kızla birlikte almıştık, dedi.

Kadının güzelini bilir, bu kadınlara annesi, arkadaşı ve aynı zamanda sevgilisiymiş gibi bakardı. Valizden ayrıca: yedi sekiz yıldır kullanılmamış bir diş fırçası, çoğu bitmiş bir İpana diş macunu, Yüksel Arslan ve Ömer Uluç'la bir fotoğrafı, gene arkadaşlarıyla Bebek'te lokantada bir fotoğrafı, film çalışması yaparken bir fotoğrafı, temiz iki beyaz cin pantolon, fayans üzerine basılmış antik bir oto resmi, kirli çorap ve kirli çamaşır, bir iki ozanın adına imzaladığı kitap, bir iki kolej kitaplığından alınma İngilizce ekonomi kitabı çıktı... hepsi bu, işe yararlarını bana verdi, gerisini attı.

Son olarak kaldığı ağabeyimin evinde, ölümünden sonra şunlar ilişti gözüme: Hastaneye getirmemizi istediği ve temizlettiği pantolonunun üzerinde Türkiye Cumhuriyeti 1960 Anayasası duruyordu. İngilizce bir polisiye romanını yarısına kadar okumuş, kaldığı yeri işaretlemişti, ağabeyimin telefon defterine en çok çalıştığı Yalçın Ofset'in telefon numarasını yazmıştı. Bunun dışında eski gocuğu, hiç yayımlanmamış bir iki şiiri, yazlık ayakkabıları ve şöyle bir not: daktilo otelde, gömlek temizleyiciden alınacak... Ayazpaşa'dan Levent'e... Levent'ten Ayazpaşa'ya... vb.

Yolları araç ve garip bir insan kalabalığının karşıdevrim gibi sardığı İstanbul'u «Katmandu»ya benzetiyor, son aylarında: «Artık gerçekten yaşamak istemiyorum, hiç tadı yok» diyordu. Ama bunu söylerken soyut bir bunalımı dile getirmiyordu. Oğuz, bunalan bir insan değildi. Onun akıl ve mantığı bu tür gereksizlikleri çoktan aşmıştı. Hiç bir zaman,

— Sıkıldım, acıktım, uykusuzum, yorgunum, bile demedi.

Akciğer kanserine yakalandığını bilmedi, yalanmadı da,

— Solurken ciğerlerim acıyor, uyutmuyor beni, demekle yetindi.

— Çok hastayım, demedi. Doktorun terimini kullandı: «Çok hastaymışım», dedi.

Her anlamda olumsuzlaşan İstanbul'u artık istemiyordu ve ölümü de öylesine umursamıyordu ki... hani;

— Beyoğlu'nun tadı kalmadı, artık öteki dünyaya gidelim, der gibi. Ve ölmeden dört gece önce Degüstasyon'un kapısı önünde karşılaştığımız Ali Poyrazoğlu'nun yanağından makas alıyor,

— Tatlıhayat kurbanları, gene nereye? diye takılıyordu.

(1976)